

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Claudii Fleury, Presbyteri, Prioris Argenteliae Et Reg.
Christianiss. A Confessionibus Institutiones Juris
Ecclesiastici**

Fleury, Claude

Moguntiae, 1760

Pars II.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-67899](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-67899)

INSTITUTIONUM
JURIS ECCLESIASTICI
PARS ALTERA.

C A P. I.

DE ANNO, DIEBUS FESTIS
ET ABSTINENTIIS.

I.

SATIS de personis: nunc ad res, Rerum
divisio.
quæ sunt alterum juris Ecclesiastici
objectum, deveniendum. Res sunt
vel *spirituales* vel *temporales*. *Spirituales*, quæ
recta diriguntur ad animarum salutem, ut sa-
cramenta, ut prædicationes, preces, ritus sa-
cri. *Temporales* sunt, quæ ad sustentationem
clericorum & pauperum, ad jugem ignem, ad
cetera, sine quibus publicus cultus peragi ne-
quit, destinata; ut decimæ, oblationes, redi-
tus ex beneficiis. Sunt etiam res *sacræ* spiri-
tualibus inferiores, temporalibus potiores,
ut vasa sacra, ornamenta sacra, ædes sacra,
cœmeteria. De singulis sigillatim.

II. DE spiritualibus acturi non dice- Res spiri-
tualis.
mus de *gratia*, *fide*, *caritate* ceterisque virtu-

tibus, quæ sunt anima religionis Christianæ; sed de iis, quæ incurrunt in sensus, & de quibus in judiciis lites agitari possunt. In his familiam ducit officium divinum, quandoquidem episcopo ante omnia diversi generis preces publicas commendat Paulus¹.

1) 1 Tim. II. 1.

Caput anni ecclesiastici.

III. DIVINUM officium pro dierum diversitate per singulorum annorum decursum est diversum¹. Anni ecclesiastici caput non est Januarius, qui anni civilis; sed *December*, & quidem *dominica adventus*, quæ est instar præparationis ad *festum nativitatis dominica*. Ea proxima est ad anniversarium Sancti Andrea-ni, quod XXX. vel ultimo Novembris die celebratur, inciditque vel in triduum præcedens vel in triduum subsequens, in tempus scilicet, quod inter XXVII. Nov. & III. Dec. interjectum; verbo, in primam dominicam, quæ est a tergo vigesimi sexti Novembris. Ob mutationem *literarum dominicalium* hoc instituto opus fuit, ut Adventui tres hebdomadæ integræ & quarta saltem inchoata detur.

1) Vid. rubric. breviar. & missalis.

Pascha

IV. DIERUM festorum celeberrimus est *paschalis*, a quo pendent reliqui *mobiles* omnes; inde dicti, quod certis temporibus affixi sunt. Pascham præcedit *jejunium* quadagesimale, ad quod præparantur animi tribus hebdomadibus proxime antecedentibus, quarum caput est *dominica septuagesima*, quæ est instar novi principii anni ecclesiastici. Pa-

scham quadraginta diebus adscensio Domini; quinquaginta, Pentecoste subsequitur. Cate-
ræ dominicæ usque ad Adventum & ab Epi-
phania usque ad Septuagesimam numeris di-
stinguuntur. Ergo in figendo die Paschali præ-
cipuus labor.

V. IN quo duo præcipiuntur, ut sit quomo-
do figen-
da?
dominica; ut sit ea, quæ decimum quartum
lunæ Martii proxime insequitur: in quo non
calculus *Astronomicus*, sed *Ecclesiasticus* sequen-
dus, qui non semper ad cursum lunæ appa-
rentem directus est. Dominica esto, eo quod
Jesus Christus postridie Sabbathi, primo die
hebdomadis, quo mundus creari cœptus, ex
inferis rediit. Dominica illa quantocyus post
XIV. lunæ Martii h. e. post *Plenilunium* pro-
ximum æquinotio vernali, ex institutione
primæva, quæ in XIV. illum diem incidit¹,
celebranda est; sed non ipso illo die XIV.
etiamsi sit *dominica*, quia constat, Christum
postridie Paschæ Judæorum ab inferis fuisse
suscitatum: unde Pascha nostra non potest in-
cidere in Pascham Judæorum. Tribus priori-
bus sæculis plures Ecclesiæ ex instituto He-
bræorum ipso XIV. Pascham celebrarunt.
Qua de re magni fluctus orti, quos compo-
suit concilium Nicænum, damnataque obser-
vantia Hebræorum dominicam elegit².

1) *Exod. XII. 6.* 2) ATHANAS. *de Synod. p. 873.*
EUSEB. *de vita Constant. 3. c. 18.*

VI. SED quum annus *Astronomicus* olim dif-
ficile.
annum civilem, quo utimur, horis V. minu-

tis XLIX. superet; VI. horas completas computare placuit, ut quaternorum annorum, ultimo, qui bissextilis est, dies integer intercalari posset, neglectis XI. illis minutis, quæ annus Astronomicus non habet. Sed ex his minutis duodecim sæculorum spatio X. dies nati, qui Novilunia præcipitarunt. Qua de causa an. 1582. GREGORII XIII. auctoritate fasti emendati, quibus, quoad ejus fieri poterat, simili errori in posterum obviam itum. Soluta Nicæno concilio patriarcha Alexandria, ubi Astronomorum principes florere, quotannis diem veram indagavit, eamque Romano patriarchæ; Romanus longinquiribus significavit Episcopis, *litteris*, quæ a re *paschales* appellatæ¹, & solemniter in singulis cathedralibus ab archidiacono publicatæ, qui dominica *Epiphania* indicavit omnia festa mobilia². Post reformationem Gregorianam ex fastis perpetuis & calendariis, quæ singulis annis evulgantur, nemo non exactissimum cum anni civilis, tum ecclesiastici, ordinem addiscere potest.

1) LEO ep. 64. al. 94. c. 24. D. 3. de consecrat.

2) Pontif. Rom. part. 3. init.

Dierum
festorum
& feriarum
differen-
tia.

VII. SUNT festi dies, omnibus per totum orbem Christianum & omni tempore sacri, ut Pascha, Pentecoste, dominicæque omnes; item jejunium quadragesimale & *abstinentia ante sabbathina*, idque veteri traditione, quam ab apostolis profectam autumant¹. Ceteri maximam partem nec semper, nec ubique observantur, quippe a certis Episcopis certis populis traditi: Sic singulæ provinciæ

celebrant *anniversaria sanctorum*, qui in iis plantarunt Ecclesiam, aut quorum reliquiis gloriantur. Sic ex certis causis in certis locis vigent feriæ aut jejunia, ceteris omnibus ignorata. Summa hujus doctrinæ est, ut suæ quisque in his rebus Ecclesiæ instituta moremque sequatur².

1) c. 6. 7. D. 3. de consecrat.

2) AUGUST. ep. 34. 35. ad Januar.

VIII. SUNT festi dies, qui in Ecclesia solum diverso officio celebrantur; sunt & *feriati*, veluti dominici, quibus nec serviles labores, nec cetera negotia expedienda, nec in sacris aut sæcularibus tribunalibus actus judiciales suscipiendi, nec nundinandum aut commercandum¹. Sancte in his versandum, nec ferendum, ut commissionibus & tripudiis transigantur². Urgente necessitate, veluti si fruges ingenti periculo expositæ, aut optima piscandi occasio, Episcopus veniam metendi & piscandi diebus festis, immo etiam diebus dominicis, licet de jure divino feriatae sint, concedere potest, quandoquidem Christus auctor est, sabbatum homini, non hominem sabbato datum³.

Illi officio, hi cessatione a laboribus celebrantur, quam remittere.

1) C. 15. q. 4. c. 1. C. ult. X. de feriis.

2) c. 2. D. 3. ex concil. Toler. IV.

3) MARC. II. 27. C. 3. X. de feriis.

IX. IDEM dicendum de jejuniis & *abstinentiis*, a quibus episcopi singulos ex justa causa liberare, & *curatis* eandem potestatem intuitu ægrotantium conferre possunt¹. Nonnumquam ob annonæ difficultatem universæ

& ab abstinentiis liberare potest episcopus

diœcesi indulgetur. Dominica tamen die nul-
lum jejunium, nec die, Christi natalibus sa-
cro, etiamsi sit *antefabbatinus*: quod ecclesia
latina ceteris festis non dedit².

1) C. 2. X. de observ. jejun. 2) Dist. 30 c. 7. C. 1.
& 3. X. de observ. jejun.

C A P. II.

DE DIVINO OFFICIO.

I.

Series
precum
publica-
rum,

in libros
relata.

PRECES publicæ, quarum seriem *officium*
seu *cultum divinum* appellamus, ex tra-
ditione apostolica inde ab ecclesiæ incunabulis
observatæ, pro provinciarum diversitate di-
versum habitum induerunt. Clerici omnes &
omnes monachi psalmos *memoriter* cantarunt,
& ordine libros scripturæ, diversis tempori-
bus assignatos, legerunt, ceterasque carimo-
nias, in majoribus observatas, peregerunt.
Multo post observantia illa in regulas mona-
sticas, veluti in regulam Benedicti, qua c. 8.
& 9, seq. longo ordine omnis ratio Psalmodiæ
enarratur, & in libros publicos ecclesiasticos,
veluti in *psalterium*, *lectionarium*, *antiphona-
rium*, *sacramentarium*, aliosque, relata est, in
quibus paucis verbis literisque *rubentibus* pre-
cum gestuumque comitum ordo modusque no-
tantur. Unde natæ sunt *rubricæ*, hujus rei
unæ, eademque fidelissimæ, indices. Quas
particulatim cum cunctis carimoniis describe-
re, longum foret, & justi voluminis opus.
Summos saltem apices attingere juvat.

II. INSTITUTUM autem est divinum officium, ut publice cum cantu & omnibus caerimoniis rei convenientibus celebretur. Igitur in singulis diœcesibus saltem unus locus patere debet, quo populus singulis diebus & horis singulis pro suo quisque affectu & otio confluere possit. Talia loca sunt ecclesiæ *cathedrales & collegiata*. Clericos, quippe in nullam vitæ civilis partem vocatos, assidue publicos officio interesse decet, & si per negotia ecclesiæ utiliora impediuntur, saltem privatim easdem preces recitare tenetur¹.

1) C. ult. C. 29.

III. UNDE nascitur omnium clericorum, qui in sacris sunt, aut beneficia tenent, obligatio ad recitandum officium. Justum enim est, ut saltem id dent ecclesiæ, ut pro populo, præsertim pro iis, qui per negotiorum multitudinem nec sæpe, nec diu, precibus immorari queunt, Deum orent¹. Novissime hæc obligatio disertis constitutionibus inculcanda videbatur, condemnatis beneficiariis, qui negligentiores essent, ad ratam fructuum restituendam². In plerisque ecclesiis ob donationes ob animam interserenda sunt officia seu Missæ extraordinariæ, quas eos, qui his gaudent, fideliter peragere decet. Sed quum per tot sæculorum decursum, accumulatis piis foundationibus, id institutum vix exitum habere possit, Concilium Tridentinum³ Episcopis permisit Missarum numerum arctare, ita tamen ut benefactorum memoria semper recolatur. Id quod aula Romana restrin-

absolvit
officium,
vel publi-
ce,

vel priva-
tim reci-
tandum;

git ad fundationes ante concilium Tridentinum factas, & in posterioribus auctoritatem papæ desiderat.

1) c. 2. D. 91. & 9. C. 1. X. de celebr. miss.

2) Constit. Pii V. n. 135. 1571. 3) Sess. 25. Ref. c. 4.

in quo
sequenda
observan-
tia eccle-
siæ loci,

IV. IN cantando officio *publico* sequenda est observantia ecclesiæ, in qua cantatur. Sed qui *privatim* id recitant, neque ad horas, neque ad corporis diversos gestus, ingeniculationem, vel erectionem, adstringuntur. Sufficit enim XXIV. horarum spatio integrum perstringere officium. Præstat tamen anticipare, quam rejicere preces¹. Hinc omnes horas minores mane, & matutinas pridie ejus diei ab hora quarta pomeridiana recitare, permissum. Multo tamen præstat, horis, quoad ejus fieri potest, stricte inhærere, ne sanctissimi instituti fructum perdamus, qui est, ut subinde in Deum defixi aliquo modo assequamur præceptum divinum de jugiter orando². In his utendum officio dioceseos, in qua domicilium; nisi *Romanum* præferatur, cujus usus per omnem ecclesiam latinam permissus. Correctum illud est ex decreto concilii Tridentini³, & ab omnibus novarum congregationum presbyteris receptum. Adoptatum est etiam a pluribus Franciæ provinciis servandæ uniformitatis obtentu; sed revera ob librorum inopiam, & quod correctu essent difficiles⁴.

1) Gloss. in c. presbyter. X. de celebr. miss. verbo persolv.

2) 1 Thess. VI. 17. Luc. XVIII. 1. 3) Sess. 25. inf.

4) Concil. Burdigal. 1583. c. 4. Aquens. 1585. Narbon. 1609. c. 40.

V. QUUM Christiana religio non consistat in cærimoniis, nec ipse Christus præter eas, quæ ad sacramenta pertinent, alias præscripserit; quidquid harum est, ab apostolis & ecclesiæ pastoribus accepimus: qua in re pro temporum & locorum diversitate maxima cernitur diversitas. Principio officium *lingua* cujusque gentis *vulgatissima* latissimeque patente, quæ in occidente *latina* erat, celebratum. Quum istæ linguæ a vulgi usu procedente tempore recesserint; ecclesia, novationum inimica, nihilominus publicum earum usum retinendum censuit. Major est in ritibus discrepantia, quibus tamen unitas ecclesiæ haud atteritur, quum nec doctrinam, nec mores afficiant¹. Sic Græci aliique Christiani orientales *rituali* a nostro diversissimo utuntur, & plerisque in Francia cathedralibus, immo & Benedictinis, proprii ritus & propria sunt officia. Est hæc pars libertatis ecclesiastica a Gregorio M. profecta, qui *l. 12. ep. 31. §. 3.* discipulo suo, Augustino, auctor est, ut optimum quodque, sive sit ex Romana, sive ex Francicis ecclesiis haustum, Anglis præcipiat. Vetus præceptum est, ut in singulis provinciis unum saltem observetur officium, ecclesiæ scilicet Metropolitanæ proprium².

quum diversarum ecclesiarum sint ritus diversi.

1) *C. 14. X. de offic. jug. ord.*

2) *Dist. 1. c. 31. dist. 2. c. 31.*

VI. SINGULAE preces & cærimoniarum series, quum sit tantum institutionis humanæ, ex justis & gravibus causis, mutari potest, v. gr. ut fabulæ aut superstitionis ritus,

Mutari potest ab episcopo.

si quos superiorum temporum ignorantia in-
vexit, eliminantur¹. Sed sola *ordinariorum*
auctoritate, quibus multo magis novationes
impedire, eisque resistere licet; qui devo-
tionis obtentu, sive per ignorantiam sive per
lucri cupidinem, divinum cultum alterare, &
in sacris novo ritu ineptire audent. Si ex cer-
tis causis, veluti ob sterilitatem agrorum, ob
inclementius cælum, ob hostium incursionem,
aliasque calamitates, itemque ob victoriam ab
hoste reportatam, aliaque divina beneficia, ex-
tra ordinem Deus vel exorandus vel laudan-
dus est; episcopus formulas præscribit, tem-
pusque, & locum & formam indicat: qua in
re nulla *judicum secularium* auctoritas, qui-
bus cognitiones causarum, ad officium divi-
num pertinentium, interdictæ sunt². De præ-
dicationibus aliisque institutionis generibus
parte I. c. 12. quantum satis est. Nunc de sa-
cramentis dicendum.

non a ju-
dice sa-
culari.

1) *Conc. in Trullo c. 43. conc. Trid. sess. 22. c. 25. infra.*

2) *Mem. du Clergé part. 1. tit. 2. c. 5. no. 6. 7. 8. c. 8. c. 4. n. 18. &c.*

C A P. III.

DE BAPTISMO, CONFIRMATIO-
NE, EUCHARISTIA.

I.

Baptif-
mus in
eclesia

BAPTISMUS, extra casum necessitatis, publi-
ce in ecclesia, ubi sunt fontes baptismales,
solemni ritu suscipiendus est. Olim ipsi infan-
tes

res non nisi tempore Paschali & Pentecostali ^{baptif. mali} solemniter sunt baptizati: unde his diebus etiamnum fontibus baptismalibus benedici solet ¹. Post infantum baptismus, ne salus eorum periclitaretur, dilatus non est: sed adulti etiamnum solemnibus diebus ab ipso episcopo, si pote, baptizandi sunt. Ordinarius hujus sacramenti administer est parochus, vel presbyter ab eo delegatus. Et ob hanc spiritualem nativitatem potissimum ecclesie pastoribus *patrum* nomen datum.

1) *Cl. un. de bapt. SIRIC. ep. 1. ad Homer. LEO ep. 4. de consecr. dist. 4. c. 11. 12. 13. Rubr. Rit. Rom.*

II. BAPTIZANDUM autem aqua naturali, & vel per immersionem vel per infusionem. Infusio hodie usitata est, quum aquam capiti infundamus; sed veteribus immersio placuit usque ad saeculum XIV ¹, quae exacte respondet *baptizandi* vocabulo, quod lavacrum sonat, meliusque exprimit mysterium baptismi, in quo una cum Christo sepulti sumus, ut ad exemplum ejus resurgentes novam vitam vivamus ². Inter immergendum vel infundendum pronuncianda sunt verba, ex institutione Christi in ecclesiam recepta: *Ego te baptizo in nomine Patris, Filii, & Spiritus sancti*. Si ex justis causis dubium sit de baptismo, veluti infantis expositi; adjecta conditione baptismus fieri potest, dicendo: *Si non baptizatus es, ego te baptizo* &c. ne baptismum iterare videamur. Quae tamen conditio praeter necessitatem adjicienda non est ³.

1) MARTENE *de ritib. l. c. L. 1. art. 14. num. 6.*

2) *Rom. V. 24. Coloss. II. 12.*

3) *C. 110. 111, 112. D. 4. de consecr.*

M

adhibitis
sponsori-
bus

III. OPUS est autem patre vel matre, vel ad summum uno patre & una matre lustrica, non pluribus, qui infantem baptizandum offerant¹, nomen, quod aliquis e sanctis, ab ecclesia agnitis, gessit, imponant, pro eo stipulentur, educationemque curent, quos propterea bene instructos & maturis annis esse decet. Baptizari possunt furiosi, qui ante usum rationis baptismum flagitarunt; sed invitus nemo baptizatur². Licet adulti per se respondere possint, habent tamen & ipsi parentes lustricos. Est autem hic actus instar adoptionis, operaturque cognationem spirituales.

1) *Concil. Trident. sess. 24. R. c. 2.*

2) *C. 3. X. de baptism.*

a quolibet
Christiano ad-
ministrari
potest;

IV. URGENTE necessitate, missis his ambagibus, baptismus sola aquæ affusione & verborum divinatorum enunciatione peragi potest a quacumque persona, modo & ipsa baptizata sit; nisi quod nemo semet ipse baptizare potest¹. Interim si electioni locus, etiam hoc casu dignior indigniori, veluti diacono presbyter, clericus laico, vir femina præferendus. Quibus exemplis non palliandus est mos ille perversus, quo infantes, qui non periclitantur, aqua adsparguntur, simulatque nati sunt, ipso baptismatis ritu ex frivolis causis, veluti dum parentibus lustricis commodius sit, in longius tempus rejecto².

1) *c. 24. D. 4. de consecrat.* 2) *c. 4. X. de baptism.*

non ite-
rari.

V. QUI inter hæreticos baptizati sunt in nomine sanctæ Trinitatis, ii sacro oleo tin-

cti, per manuum impositionem, vel solam fidei professionem, recipiuntur in gremium ecclesiæ ¹. Baptismus autem ipse non iteratur, unum baptismum credentibus ². Qui id facit, excommunicationem incurrit, & rebaptizatus, si vel maxime per ignorantiam, irregularis fit ³. Baptismus tantum effectus supernaturales producit; sed statum hominis externum non mutat ⁴.

- 1) c.44. D.4. de consecrat. 2) Ephes. IV. 5.
- 3) Concil. Trident. sess.7. c.9. c.107.108. D.4. de consecrat.
- 4) Ibid. c.117.118. 1. Cor. VII. 17.20.24.

VI. NEC confirmatio iteratur, cuius æque ac confirmatio, administer ordinarius est episcopus. Adhiberi hic quoque potest pater lustricus: quod tamen fere in desuetudinem abiit ¹.

- 1) Concil. Trid. sess.7. c.3.

VII. EUCHARISTIA dumtaxat inter Missæ frequentanda, sacrum missaticum ritibus ab ecclesia approbata consecranda est. Hujus materia est *panis & vinum*. Ex traditione ecclesiæ latinæ vino paullulum aquæ affundendum, & panis azymus sumendus est ¹. Quemque fidelium, singulis diebus dominicis, & festis præceptis, toti officio assistere decet, & quidem in sua parochia Missæ solemni, ut a pastore suo doceatur, & preces suas jungat cum cœtu eorum, cum quibus ipse Deo volente conjunctus est ². Qui tribus diebus dominicis continuis desunt officio, ii a pastore episcopo denuntiantur, & qui inter sacrum profanis spectaculis assident, ii sacro fulmine feriuntur ³.

- 1) *Concil. Trident. sess. 21. c. 5. c. ult. X. de celebr. Miss. c. 2. D. 2. c. 64. 65. D. 1. de conf.*
- 2) *Concil. Trid. sess. 24. c. 4.*
- 3) *Concil. Senon. 1528. c. 11. vid. Ritual. Paris. de P. S.*

saltem
minus so-
lemnis;

VIII. IN casu necessitatis sufficit, missæ minus solemni devota attentione assistere. Missa conventualis seu *solemnis* celebranda est post Tertiam; *minus solemnis* ab aurora ad medium diem ¹. Eucharistia exhibetur inter sacrum missaticum statim post communionem presbyteri. Olim cuncti fideles ter quotannis, scilicet tempore Paschali, Pentecostali & natali domini, ad eucharistiam accipiendam accessere ². Sed concilio Lateranensi sufficere videbatur, si semel id fieret per quatuordecimne Paschale ³. At sacerdotes toties, quoties sacrum faciunt, communicant ⁴. Hodiernis Ecclesiæ latinæ moribus solus presbyter sacrificans sub utraque, ceteri sub sola specie panis communicant. Sed pontifex, prout id expedit ecclesiæ, integris gentibus permittere potest etiam calicis usum ⁵.

- 1) *c. 48. c. 66. D. 1. de consecr.* 2) *Ib. c. 19. D. 2.*
- 3) *C. omn. utriusque X. de pœnitent. & remiss.*
- 4) *c. 11. 12. D. 2.* 5) *Conc. Trid. sess. 12. c. fin.*

euchari-
stia ægro-
tantibus
deferen-
da.

IX. PRO ægrotis in singulis Ecclesiis parochialibus in ciborio puro & solido, tabernaculo incluso, asservandæ sunt consecratæ particulæ, quatuordecim diebus renovandæ ¹. Si ægroti Eucharistiam flagitant, ea deferenda ad ipsos cum summa reverentia, ut populus ad eam adorandam invitetur. Si est ulti-

mum viaticum, competit hoc munus parcho, aut presbytero ab eo delegato ². Publicis peccatoribus & personis infamibus denegatur Eucharistia. *Venerabile* autem non nisi justam ob causam & Episcopo permittente exponi debet ³.

1) c. 93. D. 2. concil. Trid. sess. 13. c. 6.

2) *Ibid.* c. 29. C. 10. X. de celebr. miss.

3) *Ib.* c. 95. ex Cyprian. decr. congr. concil. 164.

C A P. I V.

DE POENITENTIA, EXTREMA
UNCTIONE, ORDINE.

I.

POENITENTIA fidelibus omnibus, qui Absolutio im-
peccata mortalia commiserunt, saltem pertitur a
semel quotannis est subeunda, cui rei appri- presbyte-
me convenit tempus quadragesimale ¹. Con- ris.
fitenda sunt peccata parcho, seu ejus delega-
to, aut poenitentiario aut Episcopi delegato
presbytero ². Quamvis omnes presbyteri or-
dinati accipiant potestatem *absolvendi*, non
possunt tamen eam exercere injussu Episcopi,
qui vel beneficium cum cura animarum con-
junctum, vel sine beneficio post prævium
examen, consensum concedit ³. Hæ permif-
siones ad certas personas, ad certa loca & ad
certos casus restringi possunt. Ut plurimum
enim eximuntur absolutiones monacharum,
quibus exquisito confessore opus, & nonnulli
casus atroces, quos sibi reservat Episcopus ⁴.
Etiam *Regulares*, & in his ipsi *mendicantes*,

tot privilegiis ornati, his regulis circumscribuntur^s. Sunt casus veteri observantia, consentiente Ecclesia, *pontifici reservati*: quorum causa absolutionis ergo Romam olim eundum fuit. Hodie indulgentia papæ Episcopis & nonnullis presbyteris de iis mandata dare solet.

- 1) C. omni. utriusq. X. de poenit. & remiss.
- 2) Concil. Trid. Sess. 14. c. 5. f.
- 3) Sess. 23. c. 15. 4) Sess. 14. c. 7. Sess. 23. c. 15.
- 5) Arret. d' Agen. 4. Mars 1669. Mem. du Clergé part. 1. tit. 2. c. 8.

Casus papæ reservati.

II. CASUS papæ reservati, indice *Rituali* Parisiensi, sunt: 1. Incendium Ecclesiarum & locorum non sacrorum, si incendiarius publice denunciatus est. 2. Simonia ordinum & beneficiorum publica & realis. 3. Occisio seu mutilatio hominis in sacris. 4. Verbera episcopo vel alii prælato inflicta. 5. Arma infidelibus suppeditata. 6. Adulteratio bullarum & brevium pontificis. 7. Invasio & deprædatio terrarum Ecclesiæ Romanæ. 8. Violatio interdicti a sede apostolica profecti.

Episcopo reservati.

Casus *episcopo reservati* sunt: 1. Verbera atrocitas homini religioso aut clerico, qui in sacris est, illata. 2. Incendium voluntarium. 3. Furtum in loco sacro cum effractione commissum. 4. Homicidium voluntarium. 5. Duellum. 6. Insidiæ vitæ conjugis structæ. 7. Abactio partus. 8. Verbera patri vel matri inflicta. 9. Sortilegium & veneficium seu divinationo. 10. Profanatio Eucharistiæ & sancti olei. 11. Violenta sanguinis in templo effusio. 12. Fornicatio in Ecclesia. 13. Stuprum

religiøsæ illatum. 14. Stuprum a confessore confessionariæ illatum. 15. Raptus. 16. Incestus in secundo gradu. 17. Sodomia, aliaque similia peccata. 18. Latrocinium sacrilegum. 19. Crimen falsi, falsi testimonii, falsæ monetæ, adulteratio epistolarum Ecclesiasticarum. 20. Simonia personata & occulta. 21. Assumptio falsi tituli & nominis in examine, recipiendorum ordinum causa.

III. PRO diversis diversarum diœcesium moribus reservationes sunt diversæ, quarum manifesta utilitas in eo posita, ut homines, perpensa absolutionis difficultate, ab his criminibus abhorreant. Pœnitentiarius potissimum ad id datus est, ut de his cognoscat absolvatque. In articulo mortis nec casus reservati, nec confessores attenduntur, sed quilibet presbyter absolvere potest quemlibet agonizantem, quædam pœnitentiæ signa edentem. Sed ne fraudi locus sit, ægroti ante omnia ad hoc sacramentum confugere, nec prius medici opem implorare possunt, quam hoc factum sit: quod concilii Lateranensis decretum¹ per Italiam & alibi observatum, in Francia negligitur. De cetero hoc sacramentum nemini mortalium, ac ne iis quidem, quibus capitale supplicium subeundum, denegetur².

qui non attenduntur in articulo mortis,

1) c. 13. X. de pœnit. 2) Cl. de pœnit. c. 1.

IV. QUUM autem pœnitentiæ h. e. confessio opera satisfactoria sint peccatis metienda; peccatorum e-
opus est, ut distincta fiat singulorum peccata-
denda.

M 4

torum confessio, cuius secretum tam inviolabile, ut presbyter, qui id infausto omine revelat, e gradu suo dejiciendus sit & perpetuo carceri mandandus ¹. Sane quingentis abhinc annis pœnitentiæ canonicæ, singulis peccatis præstitutæ, in desuetudinem abierunt; quas tamen utile est nosse, ut satisfactiones peccatis adæquatæ injungi & vetus disciplina resuscitari possit. Sunt etiam casus, in quibus etiamnum pœnitentia publica injungi potest, si episcopo id utile videatur ad reparandum scandalum crimine publice commissio datum ². Huic rei dies *cinerum*, quemadmodum publicæ absolutioni dies *viridum*, convenientissimus judicatur *in pontif. Rom.*

1) C. *omn. utriusque* §. *caveat*. X. de pœnit.

2) *Conc. Trid. sess. 14. c. 8.* 3) *Ib. sess. 24. c. 8.*

usus indulgentiarum.

V. INDULGENTIIS vel partim, vel plene remittuntur pœnitentiæ, prout illæ vel *particulares* sunt vel *plenariæ*; quarum tamen effectus pendet ab effectu pœnitentium. Concedendæ autem sunt *gratis*, & ab episcopo curandum, ut superstitio aliique abusus, quibus hoc institutum expositum, procul sint ¹. Cave tamen *pœnitentias* confundas cum *pœnis* canonicis. Nam pœnitentiæ injunguntur *volentibus* resipiscere & mutare animum. Pœnæ infliguntur *invitis* ut vel emolliti redeant ad frugem, vel indurati ejiciantur ex Ecclesia. Quod quum in foro externo fiat, *part. III. c. 18.* explicabitur.

1) *Concil. Trid. sess. 24. c. 8.*

VI. EXTREMA unctio ex diserto extrema unctio scripturæ præcepto ¹ a solis presbyteris, & ex traditione Ecclesiæ, a parochio, vel ejus delegato administrari debet ². Sanctum oleum ad hoc sacramentum & ad baptismum necessarium in synodo, vel alio tempore præstituto, quotannis ab episcopo die *viridium* consecratum, vasis puris argenteis, vel stanneis, bene munitis, ne sacrilegio violari possit, asservandum ³.

1) *Jae. V. 14.*

2) *Conc. Trid. sess. 14. c. 3. Catech. Rom. p. 2. c. 6. n. 13.*

3) *c. 8. D. 95. INNOC. I. ep. ad decem. Ritual. Rom.*

VII. POSTEA, quæ *Part. I.* diximus, ordina- tio. de sacramento *ordinis* pauca dicenda restant, videlicet, hoc sacramentum, æque ac baptismum, imprimere characterem. Unde iterari nequit ¹. Si tamen dubium, num valida sit prior ordinatio, repeti potest, sed *sub conditione*, si prior sit invalida ². Unde porro sequitur, presbyterum non posse fieri laicum, & ob crimina e gradu dejectum valide administrare sacramenta, licet ipse peccet, & episcopi, qui in hæresin prolapsus, destitutus & excommunicatus est, ordinationes, quamvis illicitas, validas tamen esse, quia non *potestatem*, sed *potestatis exercitium* amisit ³.

1) *Concil. Trid. sess. 23. c. 4. Dist. 68. c. 4. 1. 2.*

2) *c. 107. D. 4. de conf.*

3) *S. THOM. supplem. q. 38. art. 2.*

CAP. V.

DE MATRIMONIO ET CAUSSIS
MATRIMONIUM IMPEDIEN-
TIBUS.

I.

Consen-
sus ma-
trimonia-
lis debet
esse i. le-
gitimus,
quem im-
pedit

MATRIMONIUM potissimum consistit in *consensu*, hoc est, in unione voluntatum, tanquam imagine affectus Christi in Ecclesiam. Consensus ille debet esse *legitimus*, hoc est, institutioni divinæ, legibusque, cum ecclesiasticis, tum civilibus, conformis. Nam in re tanti momenti, cui omnis societas civilis superstruitur, consultum non est, ut suo quisque sensu abundet, suum quisque affectum, suum sequatur ingenium, suam libidinem. Institutionis divinæ præceptum est, ut unus uni individuo vinculo jungatur, ne affectus sit divisus aut incertus, ut communi cura sobolis educatio promoveatur. Quod ut omni modo observetur, jure *ecclesiastico & civili* multa impedimenta indicata, multaque solemnia, in hac conjunctione observanda, præscripta sunt.

vel natu-
ra,

II. IMPEDIMENTA matrimonii vel a *natura*, vel a *lege*, vel a *facto* nubentium oriuntur. *Naturale* impedimentum est ætas immatura *impuerum*, masculorum infra XIV. femellarum infra XII. annos: quamquam jure canonico habitus corporis magis, quam anni, spectandus¹. Item, *impotentia* continua & immedicabilis². *Legale* impedimentum est *cogna-*

vel lex
divina

tio & affinitas, respicitque inter personas, inæquali gradu conjunctas, *disparitatem ætatis*, & *reverentiam naturalem*, cum *licentia nuptorum vix conciliandam*; inter personas æqualis gradus *periculum corruptionis*, cui personæ in eadem familia educatæ aut continuo conversantes, si matrimonii spes foret, expositæ essent. His prohibitionibus Deus vincula societatis humanæ multiplicanda, & caritatem hominum erga homines extendendam & dilatandam esse censuit ³.

- 1) C. 3. X. de sponsal. impub. 2) 102. tit. X. de frigid.
3) AUGUST. XV. de div. c. 16.

III. ECCLESIA inhæsit omnibus le- & huma-
gis divinæ ¹ prohibitionibus, quæ excludunt in na,
linea recta in infinitum omnes consanguineos
vel cognatos; in collateralibus materteras solum,
fratresque & sorores ². Sed pridem creditum,
prohibitionem illam extendendam esse ad
omnes consanguineos, qui sibi mutuo succedere
possent, h. e. ad septimum gradum, ultra
quem non amplius parentela attenditur ³.
Concilium Lateranense tamen eam cum ratio-
ne consanguinitatis, tum ratione cognationis,
ad *quartum*; ratione affinitatis ad *primum* gra-
dum, qui est inter conjugem & conjugis con-
sanguineos, reduxit; quum in hac etiam *secun-*
dus inter secundum conjugem & prioris con-
jugis consanguineos, immo & *tertius* inter se-
cundam conjugem secundæ conjugis & primæ
conjugis consanguineos olim attenderetur ⁴:
quæ duo affinitatis genera dicto concilio sub-
lata sunt ⁵.

- 1) *Levit. XVIII. §. XXII. II.*
- 2) *Vid. Gloss in C. literas 13. X. de restit. spoliar.*
- 3) *PETR. DAM. Opusc. 8. de par. grad.*
- 4) *C. 8. X. de consanguin.* 5) *Ibid. C. non debet.*

gradibus
prohibi-
tis,

IV. CONCILIUM Tridentinum restrinxit etiam alia hujus generis impedimenta¹ e crimine orientia. Nam secundum canones illicita conjunctio operatur affinitatem cum consanguineis stuprata², quam concilium reduxit ad gradum *secundum*, qui sit impedimentum *dirimens*, & eam, quæ ex validis sponfalibus oritur, quæve *honestatis publicæ* dicitur, ad gradum *primum*, c. 3. restricta etiam cognatione spiritali, in baptismo seu confirmatione contracta, quæ non ultra parentes lustricos, baptizantem, baptizatum, baptizatique parentes extenditur. c. 2. Quam ob rem plures parentes lustricos adhibere prohibuit. His restrictionibus opus videbatur, quia multi per ignorantiam tales nuptias contrahunt, quas sine peccato non continuare, nec sine scandalo rumpere queunt.

- 1) *Sess. 24. Ref. c. 4.*
- 2) *102. tit. de eo qui cogn. consang.*

qui cano-
nice
compu-
tandi.

V. GRADUS numerantur *computatione canonica*, quæ unicuique generationi unum tantum gradum adsignat, etiam collateralis, sic ut pater & soror sint in primo, fratrum liberi in secundo, nepotes in tertio gradu. In inæqualium computatione numerantur generationes longius distantis personæ usque ad stipitem communem. Sic patruus & neptis sunt in secundo, filia patris in tertio gradu. Hæc computandi ratio in usu fuit temporibus Grego-

rii¹. In materia successionum sequimur computationem juris civilis, quod alterum tantum graduum inter easdem personas interjicit.

1) *lib. ult. ep. 31. ad August. c. 6.*

VI. QUI per ignorantiam in gradu prohibito nuptias contraxere, iis dispensatio haud denegatur¹. Sed ante matrimonium contractum raro, nec sine pręgnante causa, conceditur. In gradu secundo solus pontifex & quidem *publicę salutis* causa, inter principes; in quarto autem, vel si pauperes sint, in tertio, etiam Episcopi, partim longa consuetudine tuti, partim pontificis auctoritate muniti, dispensant. Quę dispensationes omnes ex concilii pręscripto debent esse gratuita.

1) *Concil. Trid. Sess. 14. c. 5.*

VII. IMPEDIMENTA ex facto nubentium orientia sunt: pręcedens consensus in aliud matrimonium futurum; solemne votum castitatis; adulterium sub promissione matrimonii in casum morientis conjugis perpetratum, aut cum insidiis prioris conjugis vitę structis conjunctum¹.

1) *C. 3. q. 1. c. 3. 4. 5. C. 3. X. de eo qui dux. in matrim.*

VIII. NEC sufficit, impedimenta nulla esse. Oportet pręterea consensum esse liberum. Ergo furiosus; ergo qui erravit; qui coactus est, matrimonium non contrahit. Qui erravit, inquam, in *persona*, ut Jacob in Lea, aut in *conditione persone*, veluti servę. Metus talis esto, qui in hominem constantem cadere potest: hinc rapta raptori nubere nequit¹.

1) C.24. X. de sponsal. C.29. q.1. c.2. & 4. X. de conjug. secul. Con. il. Trid. Sess.24. c.6.

eorum,
qui sunt
sui juris.

IX. QUI sunt in potestate alterius, ut filii familias & minores, ii matrimonium contrahere non possunt sine consensu eorum, in quorum potestate sunt. In hoc negotio arduo potissimum ex præscripto legis divinæ parentes sunt honorandi. Hinc jure nostro prohibentur talia matrimonia, & pastores, qui ea benedicunt, habentur pro raptus sociis, exheredandis, qui ita convenere, liberis¹. Quia per declarat. 1639. liberi, ex matrimoniis usque ad finem vitæ secretis, vel ex feminis, quibus patres in articulo mortis demum juncti sunt, nati succedere nequeunt, quum hujusmodi conjunctiones turpitudinem *concupinatus* magis sapiant, quam *connubii* honestatem.

1) Stat. Bles. art.40. Melodun. art.25. edit. 1556.

C A P. V I.

DE NUPTIARUM SOLEMNIBUS EARUMDEMQUE DISSO- LUTIONE.

I.

3. Solem-
nis

UT certum fiat, non esse impedimentum matrimonio libere contracto, & ut semper probari possit; plures legibus ecclesiasticis & civilibus cærimonix sunt sancitæ.

declara-
tus inter
sponsalia,

II. PRINCIPIO nupturi post pacta dotalia in diæcesibus, in quibus id usus fert,

ad matrimonium præparantur per *sponsalia*, quæ sunt *promissio* solemnis & jurata in Ecclesia facta de matrimonio, quodcumque alteri id placuerit, ineundo. Parochus, antequam eam recipit, interrogat desponsandos, num sint ex parochia? an re verbisque sint liberi? num votum continentiae emiserint? annon consanguinei sint, norintque, quod impedire possit matrimonium? Quibus præmissis subjungit institutionem de natura hujus sacramenti, & quam sancte ad id adgrediendum¹. Talis promissio diu ante matrimonii celebrationem, immo inter impuberes, fieri potest, modo infantiam egressi consentire possunt². Effectus sponsaliorum, si promissio reciproca vel scriptis peracta sit, is est, ut pars deficiens coram iudice ecclesiastico conveniri, & ad pœnam *canonicam* condemnari possit³. Iudex autem ecclesiasticus competens est etiam in diocœsibus, ubi sponsalia non sunt in usu. Post coram iudice sæculari ad *resarciendum damnum* & ad *interesse* agitur. Solvuntur autem sponsalia mutuo consensu, matrimonio cum tertia persona contracto, professione religiosa, morbo immedicabili vel contagioso alterutrius partis, & stupro a sponfa post sponsalia admisso⁴.

1) *Ritual. Paris.* 2) C. 1. X. de sponsal. impub. in 6.

3) c. 2. & 6. X. de sponsal.

4) C. 15. & 22. X. de sponsal. C. 2. X. de conveyf. conjug. C. ult. X. de conjug. leprof. C. 25. X. de jurejur.

III. MATRIMONIUM celebrandum prævia
procla-
matione
publice, quod ut publicum fiat, tria requi-
runtur; *proclamatio* seu *bannus*, *præsentia*

parochi, testes. Proclamationes olim in Francia usitatae natales debent concilio Lateranensi, quod voluit, ut presbyteri publice in Ecclesia indicent contrahenda matrimonia terminumque praefigant, intra quem impedimenta allegari possent¹. Clarius² sancitum, ut tribus diebus dominicis vel festis continuis intra sacra solemnia missae parochialis utriusque partis tres proclamationes fiant. Episcopus tamen, praesertim si nupturi majorenes sunt, unam alteramque proclamationem remittere potest, si maligna metuitur contradictio³.

1) C. 3. X. de clandest. sponsal.

2) Concil. Trident. sess. 24. Ref. c. 12.

3) Statut. Blesens. art. 40.

praesentibus testibus perficiendus.

IV. CELEBRANDUM praesente pastore alterius partis, vel presbytero a pastore vel Episcopo delegato, itemque tribus quatuorve testibus praesentibus¹. Pastoris & testium praesentia tam est necessaria, ut sine ea actus nullus reputetur. Clandestina enim matrimonia, saepe prohibita, denique irrita fuisse declarata. Quae si essent valida, deficientibus testibus, contingere posset, ut pars partem desereret, & utraque in continuo adulterio viveret.

1) Concil. Trid. ibid. stat. Bles. ibid.

effectus matrimonii.

V. EFFECTUS matrimonii sunt, ut alter conjugum in corpus alterius nanciscatur potestatem¹, cumque in jure convenire possit, & maritus quidem petitionem adhaesionis instituere, h. e. ut femina ipsi cohabitaret; femina, ut conjugali affectu ipsam prosequatur.

In

In Francia si hæ actiones instituuntur in foro contentioso, iudex *secularis* cognoscit, neque Ecclesiæ cognoscere permissum, nisi in foro pœnitentiali. Afficit porro matrimonium statum liberorum, qui si sunt legitimi, præter emolumenta civilia, quæ hic seponimus, ordinum, beneficiorum & dignitatum ecclesiasticarum fiunt participes.

1.) 1 Cor. V. 1. 4.

VI. CHRISTIANORUM conjugium Matrimonium solvitur morte; morte tantum solvitur. Jesus Christus legem divortii, judæis ob duritiam cordium indulgentiam, abrogavit, connubiaque reduxit ad institutionem primævam¹. Infideles, qui conjugati conversi sunt, conjuncti porro esse possunt, nam baptismus remittit peccata, sed matrimonia non rumpit². Sed si alteruter conjugum nolit cohabitare ei, qui conversus est, vel alterum exponit periculo peccati mortalis; conversus declinare potest & conjugium cum alia³. Christianorum connubia nonnumquam dissolvi videntur, licet revera non solvantur, si v. gr. matrimonium apparens a iudice nullum declaratur; si personæ vero matrimonio vinctæ, separantur thoro.

1.) *Matth. XIX. 2. seq.* 2.) *2 Cor. VII. 12. 13. seq.*
C. 8. X. *de divort.* 3.) *C. 7. 8. eod.*

VII. NULLITATEM matrimonii nullum declaratur; accusare non permissum est omnibus. Si impotentia aut consensus defectus accusatur, personæ contrahentes solum; si præcedens matrimonium, pars læsa solum audiuntur. Si

N

incestuosum vel alio modo illegitimum, actori probanda est ignorantia, nisi pro complice haberi velit. Impedimenta, quæ matrimonium nullum reddunt, quæve propterea vocantur *dirimentia*, supra attulimus. Votum simplex pariter impedit h. e. causam declinandi matrimonii suppeditat, vel contrahenti pœnitentiam conciliat; sed non inducit nullitatem.

1) C. 6, X. *qui matr. accus.*

separatio
conju-
gum.

VIII. SEPARATIO conjugum vere talium vel *mutuo consensu*, veluti ex voto continentia vel *judicis autoritate* fit¹. Votum autem solemne sit oportet, ut vel ambo religiosam professionem edant, vel maritus sacros ordines recipiat. Si matrimonium nondum consummatum est, alter invito altero, cui aliud deinceps conjugium eligere liberum, religiosam vitam amplecti potest². In quo plus valet religiosa professio, quam ordinatio, quæ non rumpit matrimonium, licet nondum consummatum. Separatio *involuntaria* injungitur a judice, si adulterium commissum, quem casum notavit jus divinum³. Si alter conjugum in hæresin prolabitur, vel alia ratione professioni Christianæ fidei renuntiat⁴. Si alteruter in morbum incidit contagiosum; si maritus atrociter sævit in uxorem; si denique sine periculo vitæ & salutis una esse nequeunt. In Francia *judex secularis* cognoscit, sive de adulterio criminaliter agatur, sive de sævitiis atrocibus, sive de morbo contagioso. Femina actrix pendente lite sequestranda est vel a pa-

rentibus, vel in monasterio, vel in alio loco tuto & honesto⁵. His casibus separari possunt conjuges a thoro & mensa; sed renubere non possunt. Redire enim queunt, simulatque consentiunt. Durante separatione sunt in eo statu, quo conjuges, altero absente vel ægrotante, esse solent.

- 1) C. 4. 5. X. de convers. conjug. 2) C. 2. eod.
3) Matth. V. 32. XIX. 9. 4) C. 2. 7. X. de divort.
5) C. 8. 13. X. de restit. spoliar.

IX. SOLUTO per mortem matrimonio, superstes conjux ad secunda, immo ad ulteriora vota, transire potest, quoniam Apostolus, hujus auctor libertatis, illimitate loquitur¹. Ut ne femina quidem annum luctus observare teneatur². Sed viduæ ad secunda vota properantes non iterum benedictionem nuptialem h. e. preces super sponsa fundendas, nanciscuntur, quam una vice impetrasse sufficit³. Ante omnia autem constare debet de morte prioris mariti vel uxoris idoneis auctoritatibus; alias nulla vel longissimi temporis præscriptio, nec causa ignorationis secunda vota excusabit⁴.

Matrimonio iteratur.

- 1) I Cor. VII. 8. 39. 2) C. 4. 5. X. de sec. nupt.
3) C. 1. 2. eod. 4) C. 19. X. de sponsal.

X. MAGNI refert etiam in vita civili, ad statum liberorum quoque nosse, quo die quisque baptizatus, quo nuptus sit. Qua de causa ex præscripto canonum¹ & juris nostri² Pastoribus solemne est, liberorum, quos baptizant, nomina certis libris notare, quibus inscribitur natalis, nomen infantis, pa-

quomodo probetur?

rentum, parentum lustricorum & duorum testium. Idem fit in conjugatis, quorum & quatuor testium nomina consignantur: nec alias matrimonii promissiones, præter eas, quæ scriptæ sunt, judici audire licitum. Sunt & libri, quibus nomina morientium, addito die mortis & sepulturæ, inscribuntur. Qui libri, si ex præscripto legum consignantur, plenam vim probandi habent in omnis generis tribunalibus.

1) *Concil. Trident. sess. 24. c. 1. 2.*

2) *Statut. 1539. stat. Bles. art. 181.*

Sacra-
menta
sancte ha-
benda.

XI. CETERUM de sacramentis generatim notandum, validitatem eorum non a fide & virtute ministri pendere, licet magis consentaneum sit, ut hi digni sint ministerio. Sed minister tamen intentionem habere debet, sacramentum conferendi, h. e. serio peragere debet, saltem externe, actus ab Ecclesia imperatos: nam de occultis & interioribus non judicamus mortales¹. Inter administrandum populus lingua vernacula de natura sacramenti deque caerimoniis erudiendus est². Quæ institutio actioni juncta mire auget reverentiam & devotionem. Administer habet saltem unum clericum assistentem, qui respondeat precibus caerimoniarumque partem peragat. Ubi clerici desunt, laici, veluti in pagis ludimagistri, id faciunt.

1) *De consecrat. dist. 4. c. 25. 26. Concil. Trid. sess. 7.*

c. 11. 12. 2) *Consil. Trid. sess. 24. Ref. c. 7.*

C A P. VII.
DE ECCLESIIS AEDIFICANDIS
ET CONSECRANDIS.

I.

RES *sacra* sunt Ecclesiae & quidquid ad Sacro-
cultum publicum est necessarium. Ec- rum caus-
clesiae autem hoc loco non *cœtum fidelium*, sed sa eccle-
locum significant, in quem fideles sacrorum sia aedifi-
caussa confluunt. Licet enim in omni loco cantur.
preces fundi possint, sacrificium tamen Missae
non nisi in loco sacro & in mensa consecrata
offerendum¹. Quod inde a sæculo IV. obser-
vatum, ut ex Ischyrae exemplo patet². In
longinquo tamen itinere & in castris sola suf-
ficit mensa consecrata, quod est *altare porta-*
*rile*³. Sed in oratoriis privatis insalutato Epi-
scopo Missam celebrare ac baptismum admi-
nistrare prohibitum⁴.

1) C. 1. 12. D. 1. de consecr.

2) ATHANAS. 2. Apol. p. 781. Hist. Eccl. l. 11. n. 49.

3) C. 30. D. 1. eod. 4) C. 33. 34. D. 1. eod.

II. AD novam ædem suscitandam, vel que sine
ædem, aliis usibus adhuc destinata, conse- causae?
crandam, *caussa* opus est & *Episcopi* auctorida-
te. Causae legitimae sunt: 1. necessitas, si na-
tio quæpiam ad Christianam fidem adducta;
si cœtum omnem una non amplius capit Eccle-
sia; si ad ædem ob itineris difficultatem &
longinquitatem cuncti non commode conflue-
re possunt¹. 2. Monasterium vel alia nova
congregatio instituta. 3. Devotio peculiaris ex

voto vel ad certarum reliquiarum custodiam. Nam primis statim temporibus Romæ & in aliis civitatibus majoribus magnus ædium sacrarum fuit numerus, licet fideles semper in unum cœtum modo in hac, modo in alia æde, coirent². Ex causis contrariis ædes vel inutiles aboleri, vel superflua aliis inferi possunt³. Priusquam Ecclesiæ constructionem concedat Episcopus, idoneis instrumentis docendum, eam esse satis *dotatam*, h. e. certis redditibus ad fabricam, luminaria, & stipendia clericorum instructam, ut cultus publicus decenter peragi possit⁴. Qui vero novæ fabricæ intercedendi causam habet, audiendus est.

1) C. 3. X. de Eccles. aedif. 2) Hist. Eccl. l. 36. n. 16.
3) Concil. Trid. sess. 21. Ref. c. 7. 4) C. 9. D. 2. de cons.

quomodo
ædificandæ?

III. ATRIO designato, Episcopus in loco, in quo altare fabricandum, crucem figit, lapidemque angularem inter preces, quibus Christi, tanquam *lapidis angularis*, mentio fit, benedicit, mysteriaque per hanc constructionem significata explanat¹. Ædificium autem ita struendum, ut sacerdos ad altare consistens *Orientem* prospiciat: itaque ab aliis ædificiis separandum, ut circumiri possit, instructum *porticu* & *atrio* convenientibus. Simulatque perfectum est, ædis *dedicatio* suscipienda, quæ omnium caerimoniarum ecclesiasticarum est longissima ac maxime solemnissima. Jam ATHANASII temporibus officium divinum, excepto necessitatis casu, non nisi in Ecclesia consecrata celebrari potuit².

1) Pontif. Rom. de benedict. prim. lapid.

2) ATHANAS. I. Apol. p. 682. hist. eccl. l. 13. n. 40.

IV. DEDICATIONEM præcedunt je-
junium & vigilia coram reliquiis, altari im-
mittendis, cantandæ. Die præstituto horis
matutinis Episcopus novam ædem consecrat
variis benedictionibus & adspersionibus extus
& intus, adhibita aqua, sale, vino, cinere,
rebus ad purgationem factis. Suffitum addit,
murosque interiores hinc inde sacro oleo inun-
git. Altare, quod est tabula saxeæ, consecrat,
in eoque reliquias condit. Denique ipse Mis-
sam celebrat. Dedicationis solemnia per octi-
dium protrahuntur, ejusque memoria quot-
annis recolitur. Tantam populo erga loca,
precibus & divinorum mysteriorum celebratio-
ni destinata, reverentiam incutere visum.

quomo-
do conse-
crandæ?

V. CONSECRATIO, quoad ædes per-
manet, non iteratur; sed cultu impio, san-
guine effuso, vel enormi crimine polluta Ec-
clesia per aquam cum vino, sale & cinere be-
nedictam reconciliatur, precibus adjectis, qui-
bus dæmon abigitur & remissio peccatorum
impetratur¹. Reconciliatio Ecclesiæ polluta,
æque ac novæ ædis dedicatio ac altaris
consecratio, a solo Episcopo suscipienda².
Altare proprie loquendo est sola tabula saxeæ,
consecrata, quæ si confringitur, consecratio-
nis vim amittit³. Usque dum Ecclesia conse-
cratur, benedici potest per presbyterum ab
Episcopo delegatum, ad celebrandum officium,
& si polluta est ante consecrationem, a pres-
bytero reconciliari potest.

quomo-
do polluta
recon-
ciliandæ?

1) C. 3. X. de consecrat. Eccl.

2) C. 9. X. de consecrat. Eccl.

3) C. 1. ibid.

non pro-
fanis usi-
bus adhi-
bendæ,

VI. ECCLESIA, orationis domus, profanis usibus permitti non potest ¹. Ergo nec in iis, nec in cœmeteriis, nundinandum, nec commercandum, nec jus dicendum, nec quidquam negotiorum humanorum, licet in se bona & honesta sint, peragendum ³. Neque in iis convivandum aut pernoctandum, nisi in transitu & urgente summa necessitate; nec merces aliæque res deponendæ, nisi in incendiis & hostium incurfione. In quo præsertim sacrorum locorum consistit immunitas, ad quam tuendam ne quidem opus est ut ædes consecrata sit, dum sufficit, in ea celebrari divina mysteria ³.

1) *Matth. XXI. 12.*

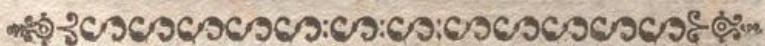
2) *C. l. & 5. X. de immun. Eccles.* 3) *C. 9. eod.*

Ecclesia-
rum im-
munitas.

VII. SED per immunitatem ecclesiasticam vulgo indigitatur *jus asyli* ¹. Religionum enim reverentia sacris locis refugii tutelam conciliavit, ut nemo vi adhibita ex iis extrahendus sit, quantumcunque gravia maleficia perpetraverit. Adigebantur quidem tales homines ad reparationem damni facti, & ad subeundam pœnitentiam, sed non tradebantur quærentibus, nisi jurassent, vitam salvam, membraque salva fore. Hoc asyli jus vetustissimum ² extensum est ad cœmeteria, Episcoporum habitationes, monachorumque & canonicorum claustra, intra XXX. passus in circuitu, ad cruces in via regia fixas ³. Sed quum jure divino homicidæ etiam ab altaribus abripi possint ad supplicium ⁴, crimina atrociora exenta sunt. Quia tamen etiam in

his peccatum; asyla omnia in Francia cum in caussis civilibus, tum in criminalibus, sublata sunt, simulatque arrestum decernitur^s. In Italia tamen & in Hispania etiamnum viget hæc immunitas localis: præter quam suppetit realis quoque & personalis, illa bonorum, hæc personarum ecclesiasticarum: de quibus part. I. dictum.

- 1) C.6. X. de immun. eccl. C.17. p.4. c.6.7.8. &c.
- 2) C.23. q.8. c.28. ex concil. Sardic. an.347.
- 3) L.3. C. Tb. de his qui ad eccl. confug. tom.3. Conc. p.1233. hist. eccles. l.25. n.32. l.29. n.26.
- 4) Exod. XXI. 14. 5) Statut. 1539. art.166.

C A P. V I I I.

DE RELIQUIIS, VASIS ET LIBRIS SACRIS.

I.

RES in ædibus sacris asservatæ vel ita comparatæ sunt, ut a laicis tangi non possint, vel ad divinum cultum dumtaxat sint destinatæ. Res sacre

II. QUAE a solis presbyteris tractari possunt, sunt *eucharistia*, & *sacrum oleum*; sive id sit chris-matis, sive infirmorum, sive catechumenorum. Quod oleum die viridium inter sacrum ab Episcopo consecratur, & præstituto die ac loco a pastoribus accipitur, qui veteris reliquias luminaribus Ecclesiæ affundunt, & recens vasis minimum stanneis asservant^r. Huc quoque sanctorum pertinent reliquiæ; vasa sacra, ut *calices* & *scutella*, quæ a solis clericis tractantur.

debent esse argenteæ vel saltem stanneæ, sacro oleo ab Episcopo consecratæ: nec non lintea altaris ab Episcopo vel mandatario presbytero benedicta². Quæ cuncta non nisi clericis, minimum subdiaconis, quadam sacramentorum reverentia, tangenda sunt.

1) c.4. D.95. c.1. X. de custod. eueb.

2) Pontif. Rom. pars. II.

crucis,
imagines
sancto-
rum.

III. BENEDICUNTUR etiam *mappa* ac omne altaris instrumentum, amictus, humerale, cinctura, manipulus, stola, casula, tunica, vestis dalmatica; crucis quoque, & imagines beatæ virginis & sanctorum, quæ publicæ adorationi exponuntur. In quibus curandum Episcopo, ne quæ sint mutilæ, aut indecoræ, quæ scandalum dare possint; neve exponantur non approbatæ; proposita earum utilitate, quæ consistit in eo, ut vel *opus redemptionis* ob oculos, vel *sanctorum virtutes* ad imitandum nobis proponantur¹. Benedicuntur & capsulæ reliquiarum, inter preces, quibus flagitur, ut præsentibus reliquiis fideles sint a dæmonum insidiis, cunctisque tuti periculis cum spiritualibus, tum corporalibus.

1) Concil. Trid. sess. 25. fin.

reliquiæ,

IV. RELIQUIÆ antiquæ *extra capsam* non sunt ostendendæ, nec recens inventæ venerandæ, nisi prius auctoritate Episcopi ejusque consilii fuerint approbatæ¹. In omnibus videndum, ne quæstui habeantur, vel commissionibus, tripudiis & profanis lætitiæ demonstrationibus dedecorentur².

Sancti novi non absque auctoritate *Romana Ecclesia*, prævioque rigido testium & documentorum examine³, quod iudicium *canonizatio* audit, colendi sunt.

- 1) C. 2. X. de reliq.
- 2) Concil. Trid. sess. 25. C. 2. X. de reliq.
- 3) C. 52. X. de testib. C. 1. de reliq.

V. OMNIVM autem rerum, quæ in ^{campana} Ecclesia sunt, nulla solemnius benedicitur, ^{na.} quam campanæ¹. Cantantur plures psalmi, quibus partim auxilium divinum imploratur, partim Deus celebratur. Episcopus vel presbyter eas aqua benedicta lavat, iterumque atque iterum oleo infirmorum & chris-matis inungit, suffitque thure & myrrha. Precibus explicatur campanarum usus in excitanda fidelium devotione, in repellendis dæmonum insidiis, & in tempestatibus dissipandis.

- 1) Pontif. Rom. de campan. benedic.

VI. IN Ecclesiis porro sunt vestes sacerdotes, ^{vestes.} pluvialia, altarium tegumenta varii coloris pro diversitate ministrorum & altarium: item libri hymnorum, veluti psalteria, antiphonaria, gradualia, processionalia, lectionaria, seu breviaria, missalia, ritualia vel manualia. Libri veteris & novi Testamenti olim in sacristia ad usum missaticum asservabantur; sed hodie in habitationibus presbyterorum. Sunt autem libri isti, ^{ex libri sacri.} ex traditione Ecclesiæ catholicæ, sequentes: Et veteris Testamenti quidem Mosis Pentateuchus, scilicet Genesis, Exodus, Leviticus, Numeri, Deuteronomium; Josua; Judices;

Ruth; Quatuor libri regum; duo Paralipomenon; Esdras; Nehemias; Tobias; Judith; Esther; Job; Psalterium CL. hymnorum; Proverbia Salomonis; Ecclesiastes; Canticum; Sapientia, Ecclesiasticus; Quatuor prophetae majores, nimirum Jesaias, Jeremias cum lamentationibus & Baruch, Ezechiel, & Daniel; Duodecim minores, videlicet, Hoseas, Joel, Amos, Abadias, Jonas, Michas, Nahum, Habbacuc, Zephania, Haggai, Zacharias, Malachias; Prior & posterior Maccabæorum. Novi Testamenti: quatuor Evangelia Matthæi, Marci, Lucæ, Joannis; Acta Apostolorum; Epistolæ Pauli XIV. una ad Romanos, duæ ad Corinthios, una ad Galatas, una ad Ephesios, una ad Philippenses, una ad Colossenses, duæ ad Thessalonicenses, duæ ad Timotheum, una ad Titum, una ad Philemonem, una ad Hebræos; Epistola Jacobi una; Petri duæ; Joannis tres; Judæ una; Apocalypsis.

eorum
versio la-
tina.

VII. QUUM officium divinum *latina lingua* inter nos peragatur, præ ceteris electa fuit *versio*, quæ vocatur *vulgata*, inde a sæculo VII. fidelium manibus trita, & pro *authentica* declarata, h. e. ut ea inter sacra, orandum, prædicandum, disputandum, cunctosque actus publicos, adhibeatur, ita ut nemo eam, tamquam aliquid, quod fidei & moribus adversum continentem, rejicere possit. Nihilominus Ecclesia agnoscit veteris Testamenti versionem græcam, qua Ecclesiæ orientales utuntur; neque industriam eorum, qui textum originalem pro suo quisque modulo rimantur, condemnandam censet.

VIII. SED versiones in linguas vernaculas inde a sæculo XIII. suspectas habuit ^{damnata vernaculis.} Ecclesia, eo quod Albigenſes aliique hæretici, ſpreta auctoritate Eccleſiæ, divinos libros ad ſuos ſenſus detorquendos ſibi ſumſerunt ¹. Unde Episcopis mandatum, ne promiſcuum talium verſionum uſum cunctis permittant, niſi qui a paſtoribus idonei reputentur ad fructum ex eis percipiendum: nec ulla nova verſio ſine Episcopii auctoritate divulganda ².

1) *Conc. Tolof. 1229. c. 14.* 2) *De libr. prohib. reg. 4.*

C A P. IX.

D E S E P U L T U R I S.

I.

CADAVERA fidelium, qui in communionē ^{in terra ſancta.} Eccleſiæ deceſſerunt, quoad ejus fieri poteſt; in terra ſancta in cœmeteriis vel prope Eccleſias ſepelienda ſunt, ut eorum propinqui & alii fideles, quoties ad ea ſacra loca veniunt, nec non ſancti, qui in iis adorantur, pro eis domino preces fundant ¹. Cœmeterium propterea benedicendum hoc modo: Episcopus, poſtquam in eo quinque cruceſ ſolo defixit, ad potiorem in genua proſtratus, Litanias recitat, totum locum aqua benedicta adſpergit, pſalmis pœnitentialibus recitatis, & coram ſingulis crucibus preces effundit, quibus ſpes remiſſionis peccatorum & beatæ reſurrectionis ingeminatur.

1) *C. 13. q. 2. c. 17.*

non in
ecclesiis,

II. SEPULTURAE non in Ecclesia, sed in atrio vel porticu, vel in exedris, quæ extra Ecclesiam esse censentur, fieri debent ¹. Interim inde a sæculo X. contrarius usus invaluit, eo quod Episcopi interdum aliique sancti homines in Ecclesiis sepelirentur ². Sepeliendus est quisque in cœmeterio parochialis Ecclesiæ suæ, ubi eucharistiam sumpsit, vel decimas solvit & oblationes. Liberum quoque, more sanctorum patriarcharum, sepulchra majorum; liberum cuique, quam velit, sepulturam eligere, ut nec uxor necessario sit in sepulchro mariti condenda ³.

1) *Concil. Braccar. c. 36. Tribur. c. 17. Nannet. c. 6. C. 13. q. 2. c. 15.*

2) *C. 18. ibid. THEODULF. c. 9. 3) C. 1. 7. X. de sep.*

fidelliam
cadavera
sepelien-
da,

III. MORTUI post certum spatium, ut de morte nullum dubium, sepeliendi sunt, postquam veteri more coram cadavere Missa celebrata est ¹. Pompa funebri, accensis cereis, inter cantum Psalmorum pœnitentialium pro remissione peccatorum defuncti cadaver efferendum. Presbyteri & cuncti clerici, amictum & ornamenta ordinis induti, in præcipuo cœmeterii loco, condendi sunt. Est & suus infantum, quorum salus indubia, locus, quorum funera cantu encomiastico celebrantur. Sepulcorum corpora, nisi gravi de causa & diserta Episcopi venia, non effodiuntur.

1) *Ritual. Rom.*

græcis,

IV. OMNIUM canonum præceptum est, ne quid pro sepultura, vel obtentu aperiendæ terræ, vel luminarium, aliorumque

sumtuum causa, quibus bona suppetunt ecclesiastica, muneris exigatur, ne sacerdotes terram vendere aut de mortibus, si ex cadaveribus certum compendium, gratulari videantur ¹. Permissum tamen & laudabile est, *elemosynam* legari Ecclesiae, ad quam sepeliamur ². Quae oblationes quum medio aëvo maximae essent, agris oculis respectae sunt sepulturae in aedibus monasteriorum, quibus cathedrales & parochiales Ecclesiae tanto fructu privabantur. Unde statutum est, ut, quemcumque quis sepulturae locum elegerit, Ecclesiae parochiali semper *quarta pars funeralium* omnium & quarumcumque obventionum relictarum, instar legitimae, danda sit, quam *portionem canonicam* adpellamus, cuius pars quota pro locorum diversitate est diversa.

1) C. 13. q. 2. c. 12. 13. 14. 15. C. 9. X. de simon.

2) C. 9. 10. 11. *ibid.*

3) C. 8. 10. X. de sepult. Cl. 2. eod. C. 9. X. de sepult. Concil. Trid. sess. V. 25. Ref. c. 51.

V. IN Francia portio canonica exulat: consuetudo Francia. sed quocumque quis loco sepeliatur, parochus cum clero suo cadaver domicilio effert ad portam Ecclesiae monasterii, in quo sepeliendum: ubi postquam religiosus asseveravit, defunctum in communionem Ecclesiae decessisse, recedit, luminariumque dimidiam capit. Ita inter parochos & religiosos Parisiis conventum ¹. Parochorum *honorarium* pro diversitate dioecesium, praesertim ruri degentium, qui certis redditibus destituuntur, varie definitum: unde prohibitio de non exigendo restringitur ad pactum praecedens, & ne

pauperes, qui nihil solvere possunt, sine solemnibus sepeliantur ².

- 1) *Arrêt du 27. Mars 1646. Mem. du Clergé part. 1. tit. 2. c. 6.*
- 2) *Ritual. Rom.*

quibus
sepultura
denegatur?

VI. SEPULTURA ecclesiastica solis fidelibus conceditur; deneganda itaque infantibus non baptizatis, adultis infidelibus, hæreticis, excommunicatis, in manifesto peccato, veluti in duello vel propria manu interentis, usurariis, concubinariis publicis, sacramenti paschalis contemtoribus, verbo, cunctis peccatoribus impœnitentibus ¹. Hi omnes privantur sepultura & precum fructu, &, si in loco sacro conditi, effodiendi sunt ac projiciendi ², ut defuncti memoria infamia oneretur, & viventibus terror incutiatur. Qui ultimum supplicium passi sunt, sepeliri possunt, si condignam pœnitentiam egerint ³.

- 1) *C. 2. de hæret. in 6. C. 2. de usur. in 6. C. omn. utriusque X. de pœnit.*
- 2) *C. 12. X. de sepult.*
- 3) *C. 13. q. 2. c. 30.*

C A P. X.

DE BONIS ECCLESIASTICIS
IN UNIVERSUM.

I.

Bona ec-
clesiæ ne-
cessaria.

DEVENIMUS ad res *temporales*, quæ Deo consecratæ usibus Ecclesiæ destinatæ sunt. Nulla universitas sine bonis communibus subsistere

sistere potest, quum vel in singulos conventus & in stipendia ministrorum publicorum sit aliquid impendendum. Hinc a primis Ecclesiæ incunabulis symbolam contulere fideles, noctu quippe convenientes, ad luminaria, ad vasa sacra, ad panem vinumque eucharisticum, toties sumtum; ad agapas, ad libros aliaque utensilia comparanda. Alendi fuere præterea Episcopi, presbyteri, diaconi, qui, ut Ecclesiæ servirent liberius, plerique ad voluntariam paupertatem redacti erant. Curanda erant funera, hospitalitasque exercenda in omnes Christianos viatores. Providendum fuit virginibus Deo consecratis, viduis, orphanis, infirmis, cunctisque pauperibus fidelibus, præsertim martyribus & confessoribus, vel in carceris squalore degentibus, vel ad metalla atque ad alia opera publica damnatis.

II. NON de primitiva Ecclesia Hierosolymitana, in qua fideles cuncta habuere communia; sed de ceteris omnibus loquor, quarum nulla fuit, quæ non pro facultatum modulo his sumtibus suppeditaret, qui in tenui illa & laboriosa Christianorum vita facile suppetebant, omni plura habendi desiderio & lucri cupidine persecutionum æstu dissipata¹. Unde bona Ecclesiæ illis temporibus consistebant in rebus mobilibus, quæ facile asportari, abscondi vel distribui possent; veluti in pecunia aut rebus ad victum & amictum necessariis, in frumento, vino, oleo, vestibus pro pauperibus².

olim res
mobiles.

1) *Mor. Christ. c. 28. 50. JUSTINUS I. Apol. in fine.*

2) *TERTULL. apol. c. 39. vid. Acta Colon. Cirib.*

ex 1. ob-
lationi-
bus.

III. JUDAEI, Deo decimas & primitias fructuum, nec non varia subsidia ad sacrificia & vota offerre soliti, quum Christiani fierent, idem institutum sub Evangelio urgendum esse censuerunt. Pagani autem, ad Christum conversi, maximos sumtus in sacrificia idolorum & in profana spectacula facere consueverunt. Quidquid hujus est, id sane constat, inde a principio fidelibus *decimarum* & *primitiarum* oblationes fuisse commendatas ¹.

1) *Const. apost. 2. c. 25.*

volunta-
riis.

IV. OBLATIONES istæ *voluntaria* fuere, ad quas antistites populum exhortabantur: Fideles autem quid, quale, quando & quantum vellent, vel in hebdomadas, quod Paulus suadet ¹, vel in menses vel aliter offerebant ². Relatæ sunt ad Episcopum, vel in certum locum, ubi diaconi oblationes acceptas asservarunt, & pro re nata ex nutu Episcopi dispensarunt ³. Episcopus nullam rationem reddidit, quippe haud suspectus ⁴. Non enim electus fuisset, si non de animis, multo sane pretiosioribus, Deo rationem eum reddere posse, certum fuisset ⁵.

1) *1. Cor. XVI. 2. 2. Cor. IX. 1.*

2) *TERTULL. apol. c. 39.* 3) *Can. Apost. 3. 4. 5.*

4) *C. 12. q. 2. c. 34.* 5) *Can. apost. 41.*

2. Post
immobi-
lia eccle-
siis data,

V. PACE post persecutiones redeunte, quum imperatores & principes Christiani fierent, libere donatum Ecclesiis; nec cuiquam nimiae donationes videbantur, quæ tanta cura distribuebantur ¹. Habuere quidem jam antea Ecclesiæ bona *immobilia*, quod ex edicto

CONSTANTINI & LICINII manifestum, quo an. 313. eorum restitutio urgebatur ²; sed postea numero creverunt. Nam & in civitatibus domus & ruri prædia, h. e. pagi cum omnibus habitatoribus, qui servi erant, donabantur, tanta munificentia, ut v. gr. Ecclesia Romana terras haberet prope Euphratem, e quibus thus & suffitum capiebat ³. Ad quas administrandas subdiaconi vel alii clerici emittebantur ⁴.

1) Mor. Christ. 39.

2) EUSEB. 10. hist. c. 5. LACTANTIUS de mortib. persecut. n. 45.

3) Hist. eccl. I. 9. n. 46. l. 35. n. 15.

4) GREGOR. I. ep. 70. 73. 7. ep. 17. 18.

VI. IIS igitur temporibus duplicis generis bona habere Ecclesiæ; *fundos*, e quibus certi redditus; & *oblationes* quotidianas, quæ parcius quidem, sed tamen fiebant. Sanctissimus quisque Episcoporum, priores exosi, maluissent obventiones istas fortuitas, si suffecissent, quam satraparum more a conductoribus rationes exigere, aliosque labores, sine quibus annui redditus colligi nequeunt, suscipere ¹. Quod onus vel in *archidiaconos*, vel in *æconomos* devolverunt, qui in omnibus Ecclesiis instituti ², & e corpore clericorum lecti sunt; Episcopo tamen rationem reddituri ³. Optimi Episcopi, qui bona sua omnia pauperibus erogarunt, bona Ecclesiæ omni modo augere sategerunt ⁴.

a dispen-
satoribus
admini-
strata;

1) CHRYSOSTOM. in Matth. hom. 85. POSSIDON. vita August. c. 23.

2) Concil. Chalced. c. 26.

3) C. 16. q. 7. 2. 21. &c. 4) C. 12. q. 1. c. 12.

distribu-
tio redi-
tuum.

VII. BONA illa erant *communia*, distribuebanturque ex nutu Episcopi inter clericos & pauperes. Mos generatim fuit, ut *quatuor* partes fierent, quarum una *Episcopo* & familiae ejus propter hospitalitatem exercendam, altera *clero*, tertia *pauperibus*, quarta *Ecclesiis reparandis* cessit ¹. Quod negotium non fuit divisio quæpiam fundorum, sed nuda reddituum assignatio, quæ e re nata mutari poterat ².

1) C.12. q.2. c.30. 2) c.23. *ibid.*

Origo
præben-
darum.

VIII. CLERICIS non communiter viventibus, vel quod uxores sortiti essent, vel aliis de causis, stipendia vel *hebdomadalia* vel *menstrua* vel in pecunia numerata, vel certa cibariorum portione, quæ proinde *præbenda* audit, suppeditabantur ¹. Quæ pro opera navata augeri, minui, suppressive poterant. Sed hi Ecclesie ministri, qui ex Ecclesia erant, ut populo exemplum perfectionis Christianæ ostenderent, jure suo sæpe neglecto, pauperibus cuncta admensi, suo patrimonio, vel labore, Pauli exemplo ² & canonum præcepto ³, vitam sustentarunt ⁴. Communiter viventes, quos posterior ætas *canonicos* vocavit, omni rerum humanarum cura soluti, paupertatem veluti monachi coluere ⁵. Hæc bonorum Ecclesiasticorum primis octo sæculis facies, hic usus fuit.

1) C.12. q.1. c.8. CYPRIAN. ep.14.

2) Act. XX.15. 3) c.3.4. D.91. 4) C.12. q.1. c.25.

5) C.12. q.1. c.10.11. Hist. eccl. l.24. n.40.

C A P. XI.

DE BONIS ECCLESIASTICIS
CONTINUATIO.

I.

INDE a sæculo IX. præter oblationes voluntarias & patrimonium Ecclesiarum ¹ nova bonorum Ecclesiasticorum species occurrit, decimæ videlicet, quæ eo tempore instar *tributi* exigi cœperunt. Antehac Christiani de decimis & fructuum primitiis æque ac de ceteris eleemosynis in pauperes conferendis movebantur, & singulorum pudori relinquebatur, vellentne dare, an non dare, sic ut parem rationem haberent cum oblationibus quotidianis ². Exeunte sæculo VI. quum frigeret hoc officium ³, Episcopi in negligentes excommunicationis pœnam sanxerunt ⁴. Quæ ⁵ exactiones tamen in oriente inde a JUSTINIANI temporibus prohibita leguntur ⁵.

denique
3. decimæ.

in oriente
prohibita.

- 1) *Const. apost.* 2. c. 25. 2) *Cass. coll.* 21. c. 5, 6, 7.
- 3) AUGUST. in *Ps.* 146. n 17.
- 4) *Marisc. II.* c. 5. an. 685. *Cabilon. sub Carolo M.* c. 1. an. 813.
- 5) *PHOT. Nomoc. tit.* 6. c. 1.

II. POPULI caritate sæculo IX. magis frigescente, pristinum censurarum rigorem auxerunt pœnæ a principibus adjecta ¹. Fortassis illa bonorum Ecclesiasticorum dissipatio ansam dedit incrustando juri, quod ex lege divina colorari posse videbatur. Bella enim civilia & Normannorum excursiones re-

in occidente
imperantur.

gnum Francorum tum misere lacerabant. Interim non sine maximis fluctibus jus decimarum per septemtrionem introductum est, parumque abfuit, quin Poloni L. annis post, quam ad Christum conversi erant, hujus rei causa fidem dimitterent². Thuringian. 1373. Moguntino archiepiscopo negarunt decimas, non nisi per vim exigendas³. S. Canutus, Danorum rex, subditos ad decimas solvendas coactus, rebellionem suscitavit, in qua interiit⁴. Et Frisia etiamnum decimas ignorat.

1) *5. Capitul. c. 46.* 2) DUGLOSSUS *an. 1022.*

3) LAMBERT. *Schaffnab. an. 1073. hist. eccl. l. 61. n. 18. l. 63. n. 73.*

4) SAXO *Gramm. l. 11. p. 194.*

quia juris
divini esse
cre-
duntur;

III. SUNT, qui decimas *juris divini* esse censent¹, omnemque censuum & tributorum exactionem, decimarum solutionem, nec deducta cultura & semente, præcedere volunt². Quum enim Deo deberi videantur in signum dominii universalis, cunctis debitis humanis præferuntur. Unde porro sequitur, nullam terram his exemptam, & laicos, decimarum possessores, usurpatores esse sacrilegos³. Ex eodem fonte manarunt decimæ personales seu industriales, ex arte factis, omnique honesto lucro solvendæ, ne quis immunitus esset⁴.

1) ZYPÆUS *jur. pontif. l. 3. decim. n. 10.*

2) *C. 33. X. de decim.* 3) *C. 19. eod.*

4) *C. 20. X. de decim. C. 28. eod.*

quod ne-
gatur.

IV. THOMAS tamen Aquinas¹, & doctissimi Theologi decimas viderunt non ef-

se juris divini, nisi quatenus ad sustentationem ministrorum Ecclesiae sunt necessariae. Lex enim Mosaica in moralibus solum obligat, obligavitque omnes ante, quam scriberetur, quippe cordibus hominum inscripta. Ad carimoniam autem & ad politiam Hebraeorum referendum est, quod sacerdotibus & Levitis, nulla hereditatis portione mactatis, a ceteris tribubus decima reddituum pars erat solvenda. Si igitur Christiani aliunde clericis prospicerent, hoc onere supersedere possent. Praeterea si in his legem veterem sectari vellemus, Ecclesiae nec immobilia, nec clerici patrimonia habere possent. Quare Graeci ac ceteri per Orientem Christiani *decimarum* exactiones numquam admiserunt. Nihilominus hodie nos consuetudine DCCC. annorum & constitutione humana, exemplo legis divinae positivae innixa, ad decimas tenemur².

1) C. 2. q. 89.

2) Concil. Trid. sess. 25. Ref. c. 12.

V. INTEREA temporis bona ecclesiastica pedetentim discerpta sunt & in particulas illas abierunt, quas *beneficia* adpellamus. Monasteria semper propria bona habuere, quorum, ob exemptionem, nulla umquam Episcopo ratio reddita. Circa saeculum X. *mensa canonicorum* separari coepit a *mensa Episcopi*, & canonici ipsi, prout longius a communione recesserunt, sua bona separatim possederunt: quum tamen in his plurima veteris communionis vestigia observentur. Parochis autem ruralibus Episcopi vel decimas territorii per-

Reditus
partiti
originem
dedere

misere, vel decimas sibi servantes, salaria aut alios redditus assignarunt¹.

1) C. 29. X. de decim.

benefi-
ciis.

VI. PARTITIONES istæ, pro temporum & locorum diversitate diversæ, particulatim indicari non possunt. Id generatim constat, eo denique deventum esse, ut singuli officiales Ecclesiarum separatos redditus nanciscerentur, de quibus nemini ratio reddenda. Hujusmodi redditus, officio ecclesiastico junctus, *beneficium* adpellatur, quoniam Episcopi olim clericis, qui vitam in officio ecclesiastico exigunt, nonnumquam portionem quandam assignarunt, qua fruerentur, quæve ab ipsorum obitu rediret ad Ecclesiam. Quale quid in præmiis militum Romanorum observatum, quæ *beneficia* vocantur, a quibus nonnulli *feudorum* nostrorum origines derivant. Quidquid hujus sit, *beneficiorum* ecclesiasticorum exempla jam sæculo VI. occurrunt¹, & jam XII. *beneficii* vocabulum sensu hodierno acceptum².

1) C. 16. q. 1. c. 61. 2) Concil. Agab. c. 22. r. 4. Concil. Hist. eccl. l. 31. n. 94. l. 32. n. 1.

Clerici si-
ne bene-
ficiis vi-
vunt ex
4. hono-
rariis re-
tributio-
nibus.

VII. PARTITIO illa non fuit tam æqualis, ut non plures semper clerici essent quam beneficia, præsertim quum multi ordinarentur *sine titulo*. Hi igitur vel ex oblationibus quotidianis, quæ adhuc vigeant, vel ex præmiis, pro functionibus diversis præstitis, vivere. Equidem Concil. Lateran. sub Alexandro III. habitum horribilis simoniæ damnavit, qui pro clericis introducendis, pro

sepulturis & exsequiis mortuorum, pro benedictionibus nubentium, seu aliis sacramentis aliquid exigunt¹. Quod autem sponte offertur, accipere non prohibuit. Distinguendam ergo videbatur inter *pacta & exactiones coactas* & inter *retributiones voluntarias*, quæ præstito demum officio offerebantur & accipi poterunt, modo ministri sincerum animum habeant, præmiaque illa non pretium sacramentorum ac rerum spiritualium, sed vitæ humanæ necessaria subsidia reputent².

1) C. 9. X. de simon.

2) S. THOM. 2. 2. q. 100. art. 2. 3.

VIII. RETRIBUTIONES istæ ad ultimum in consuetudinem abierunt, ab Ecclesia adprobatam. Sed Albigenses, presbyterorum & clericorum hostes jurati, calumniandi ansam inde arripuerunt, & plures catholici, Albigensium veneno infecti, obtentu veterum canonum, retributiones consuetas clericis denegarunt. Hinc concilium Lateranense sub Innocentio III. habitum *exactiones quidem prohibuit, sed pias consuetudines observandas præcepit, statuendo, ut libere conferantur ecclesiastica sacramenta: Episcopi tamen locorum, veritate cognita, comescant, qui malitiose nituntur laudabilem consuetudinem immutare*¹.

ex lege
penden-
dis,

1) C. 42. X. de simon.

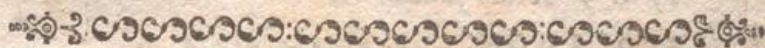
IX. HOC jure posthac viximus, statutis nostris confirmato¹. In quibusdam diocesisbus visitatum est catastro, secundum quod hæ retributiones, si de his litigeretur, exigantur.

etiam in
Francia

tur. Parochi civitatum, quippe decimis destituti, vix quidquam certi habent, quo semet ac collaboratores presbyteros exhibeant, si has retributiones amputaveris.

1) *Bles. art. 51. Melodun. art. 27.*

X. HODIERNO jure igitur quatuor sunt bonorum ecclesiasticorum species: *oblaciones* prorsus liberae; *fundi* aliaque immobilia; *decimae*; *retributiones* fortuitae, sed *exigibiles*. De immobilibus autem & decimis est, quod seorsim exhibebimus.

C A P. XII.

DE BONORUM ECCLESIASTICORUM
ALIENATIONE ET
ACQUISITIONE.

I.

Immobi-
lia

ECCLESIA bona immobilia nec libere acquirere, nec libere alienare potest. Deo enim consecrata, in neminis proprietate sunt, & qui in iis praeter praescriptum canonum versantur, *sacrilegium* committunt¹. Principio quum satis perspecta esset probitas Episcoporum, & servos manumittere, & vasa sacra, redimendorum captivorum causa, distrahere, & redditus ministris Ecclesiae assignare, & monasteria condere potuerunt². Quibus quum nonnulli abuterentur, res ad concilia delata est, e quibus prodire canones, quibus Episcopis, aliisque bonorum ecclesiasticorum administratoribus, omnis alienatio interdicitur,

ne ministri & pauperes languerent³. Succenturiantur principum constitutiones. LEO enim⁴ alienationem bonorum Ecclesiæ Constantinopolitanæ prohibuit, quod edictum ad omnes Ecclesias extendit JUSTINIANUS⁵. Tales constitutiones necessario fuere postmodum renovandæ, quia Ecclesiastici, solum usumfructum habentes, nonnumquam magis emolumenta e bonis haurienda, quam successorum utilitatem spectarunt, præsertim novissimis temporibus, quum non seligerentur optimi. Per alienationem autem intelligitur donatio, venditio, permutatio, oppignoratio & si qui sunt alii actus domini translativi⁶.

- 1) C. 12. q. 2. c. 1. 2. 3. 4. 2) *Ibid.* c. 66. c. 73.
3) *Ibid.* c. 18. 19. 20. 21. 25. C. 41. c. 6. X. de reb. eccl. alien. 4) l. jubemus C. de sacr. eccl.
5) Nov. 7. Nov. 120. 6) C. 5. X. de reb. eccl. alien.

II. SUNT tamen & utiles Ecclesiæ alienantur alienationes, veluti si ædes ruinosæ in emphyteusin dantur, vel silvestria loca aut aliæ terræ incultæ colonis permittuntur¹. Si terræ prope positæ cum longe positis commutantur². Jure veteri in his sola Episcopi auctoritas & cleri consensus desiderabatur³. Exemptiones autem recursum ad pontificem aperuerunt iis, qui Episcopo non sunt subjecti: sed id fere hodie negligitur, modo nulla subsit collusio, quæ omnem alienationem viciat. In Francia regis auctoritas accedat oportet, qua protectoris Ecclesiarum & canonum custodis.

- 1) Nov. 7. c. 3. Nov. 120. c. 6.
2) C. 12. q. 2. c. 53. Nov. 128. c. 7. C. 1. X. de rer. permut. 3) C. 12. q. 2. c. 51. c. 52. in f.

ab epi-
scopo,
consen-
tente ca-
pitulo,

III. IN alienandis igitur bonis eccle-
siasticis, si v. gr. capitulum ad æs alienum di-
luendum terram tenuis proventus distrahere
cupit, in Francia hic ordo servatur, ut capi-
tulum faciat senatus consultum, quod Episco-
pus adprobat, & rex, a capitulo imploran-
dus, confirmat, permilla alienatione. Re-
scriptum regium a capitulo offertur homolo-
gationi senatus supremi, quem *parlamentum*
vocant, qui, antequam petitioni subscribit,
perspecta procuratoris generalis oratione, re-
spondet, se dispecturum de commodo & in-
commodo: quod iudici regio in illa provincia
demandatur. Cunctis rite peractis sub hasta
publica post consuetas publicationes auctio-
nesque terra plus licitanti addicitur¹. Hæc
solemnia si negliguntur, alienatio nulla est,
neque vel primus acquirens, vel ejus heredes
vel longissimi temporis præscriptione, vel pos-
sessione tuti sunt. Sed si titulus vitiosus non
amplius appareat, & res ad tertium bonæ fi-
dei & justii tituli possessorem pervenerit, XL
annis præscribi potest. Etiam si autem Epi-
scopi sufficiat auctoritas, sæpe tamen ponti-
fex, ut acquirens eo tutior sit, pro permit-
tenda vel confirmanda alienatione adiri solet².
Cujus auctoritas ad alienationes illas genera-
les, quas sæculi XVI. infausta fata flagitarunt,
accessit, adjectis solemnibus particularibus³.
Procerarum arborum excisiones, quum alie-
nationis species sint, non nisi rege volente fie-
ri possunt, cautione addita, pretium utiliter
locatum iri.

1) *Mem. du Clergé part. 3. tit. 6. 2) Cl. 1. de reb. eccl. al.*

3) *Mem. du Clergé part. 4. tit. 6.*

IV. NEC alienationibus solum, sed & ^{& locan-} deteriorationibus, quibus successorum condi-^{tur.} tio durior redditur, obviam itum est, prohibitis bonorum ecclesiasticorum locationibus per *anticipationem* h. e. semestri spatio ante, quam possessio prædiorum urbanorum, & duobus annis ante, quam possessio prædiorum rusticorum vacua sit¹. In Francia extraneis, nobilibus, & magnatum ministris conductiones tales interdictæ sunt, quia haud facile ad solvendum compelli possunt². Prospectum est etiam reparationibus, quibus regii procuratores invigilant.

1) *Concil. Trid. sess. 25. c. 11. 2) Statut. Bles. art. 48.*

V. TANTA cura quum bona Ecclesiarum observarentur, lapsu plurium sæculorum compertum est, Ecclesias plurima prædia possidere, in quibus multa usurpata. Unde metuendum erat, ne Ecclesia, semper acquirens, numquam alienans, omnium immobilium vel majoris partis domina fieret. In rempublicam, cujus interest, ut multi fundi sint in commercio, multum incommodi; in magnates & in regem, ob census & tributa, maxime realia, ingens detrimentum redundavit, præsertim quum olim ob feuda possessores tenerentur ad servitia personalia. Quare clericis & præsertim communitatibus regio edicto generatim omnes acquisitiones fuerunt prohibitæ; neque rex dispensat, nisi domino prius *indemnitas*, & regi *amortisationis* jus præstitum.

Immobilium acquisitiones in Francia interdictæ,

VI. INDEMNITAS est conventio cum domino de certa pecuniæ summa solvenda pro ^{nisi do-} ^{minis int-}

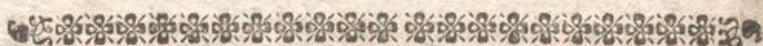
demni-
tas;

regi jus
amortisa-
tionis
practi-
tum.

jaçtura commodorum, quæ ex prædii tribu-
tis, censibus, operis, venditionibusque in po-
sterum sperare posset: Vel, si dominus nolit
pretium, de homine vivente & moriente sub-
stituendo, quo moriente census in tali muta-
tione debiti solvantur, aliusque homo substi-
tuatur. *Amortisatio* est pretium regi solven-
dum de prædio, quod devenit in *manus mor-
tuas*, hoc est, in proprietatem clericorum,
qui publicis oneribus non conferunt, ut laici.
Si hoc negligitur, detentores obnoxii sunt cen-
sui, novis acquisitionibus subinde imposito,
tamquam multæ eorum, qui legibus regni
neglectis nova prædia sibi compararunt.

VII. EST & alia restringendi acqui-
sitiones Ecclesiarum ratio in Francia excogita-
ta, dum universa *beneficiariorum* hæreditas, nul-
la ratione habita proventuum ex redditibus ec-
clesiasticis, ad consanguineos eorum defertur¹.

1) *Consuet. Paris. art. 336.*

C A P. XIII.
D E D E C I M I S.

I.

Decime.

Q UANTUMVIS maximo studio sequiora
sæcula in decimis ubique commendandis
desudarint; variis tamen limitibus hoc jus mo-
ribus circumscriptum legitur. *Personales* seu
industriales in plerisque parochiis exoleverunt,
& *reales* non amplius de fructibus *civilibus*, vel-
uti ædium locationibus & pensionibus solvun-
tur, quippe ad solos fructus *naturales* restrictæ.

II. NEC strictim *decima* pars frugum; majores sed plerumque minus præstatur, veluti duodecimus quisque vel quintus decimus; nonnulli vicesimus vel tricesimus manipulus. Distinguuntur etiam *decimæ majores* a *minoribus*; *veteres & novales*. *Majores* penduntur de frumento omnique genere granorum; de vino & omnis generis potionibus, de fœno ac ceteris fructibus distentioribus pro soli natura: *Mi-* minores *noves* de leguminibus & oleribus. Sunt & *decimæ nutrimentorum*, quibus animalia vescuntur, veluti vitulorum, agnorum, fuculorum; quæ proprio cujusque provinciæ jure vituntur. *Novales* sunt, quæ ex agris recens ad cultum redactis¹, vel fructibus, qui *decimæ* subjecti sunt, consitis penduntur. Novitas circumscribitur XL. annis ante, quam *decimæ* petuntur².

1) C. 21. X. de verb. signif. 2) Le Prêtre cent. 1. ch. 15.

III. DECIMAE invaluere, ut sit, un- debentur de victus suppeditetur iis, qui alimenta spiri- personis tualia nobis subministrant. Solvendæ igitur ecclesia- sticis, sunt *pastoribus*, qui populo decimanti doctrinam & sacramenta administrant. Unde in quibusdam provinciis Episcopi, tamquam pastorum principes, omnes decimas; in aliis capitula cathedralium magnam decimarum partem possident, quippe quæ cum episcopo bona Ecclesiæ matris partitæ sunt. Olim episcopo, si alio proventu destitutus, tertia vel quarta decimarum data¹. Parochi rurales plerumque decimis fruuntur, & quidem nostris moribus optimo jure, quum maximam laborum partem exhauriant.

1) *Concil. Aurel. c. 17. Paris. VI. an. 839. Glos. in c. 19. X. de cens.*

& mona-
steriis

IV. HABENT & monachi vel abbates & priores monachorum amplissimas decimas, variis modis acquisitas. Sunt enim, quas monachorum labori debent, qui terras inutilis ad cultum reduxerunt, in quibus deinceps vici & oppida condita: sunt ab episcopis donatae: sunt & a magnatibus restitutæ, quas Ecclesiis olim in ruinis jacentibus eripuerant. Habent tamen etiamnum laici decimas, quas *infeudatas* adpellant, haud dubie juris indubii.

& laicis,

V. IN *feudis* enim & *censibus* constituendis domini vasallis prædia dederunt cum onere partis fructuum reddendæ, quod in colonis partiariis & in solario manifestum. Nonnumquam *decimas* vel *nonas* sibi reseruarunt, quod etiam *Ecclesiastici* fecerunt. Ex quo autem vana persuasio omnes corripuit, decimas omnes ac jure divino Ecclesiis deberi, creditum est, eas omnes, quas laici possident, usurpari, & plures revera usurpabantur.

eum re-
strictione

VI. CONCILIUM Lateranense anno 1179. sub Alexandro III. habitum prohibuit, ne laici decimas detinentes in alios laicos eas transferant¹: & INNOCENTIUS III. agnoscit decimas laicis in feudum perpetuum datas². In Francia per has constitutiones laicis permittuntur decimæ, quas an. 1179. habuerunt, tamquam reditus vulgares. Quæ autem concilio Lateranensi posteriores sunt, pro *illegitimis* habentur, si id probari potest. Sin minus,

minus, pro infeudationis antiquitate præsumitur, si probata sit centenaria possessio³.

1) C. 19. X. de decim. 2) C. 7. X. de his quæ fiunt.

3) Louet D. 8. 9. Le Prêtre cent. 1. cb. 13.

VII. DECIMAE ecclesiasticæ semper parochi esse præsumuntur, nec alius ab eo titulus exigitur, quam turris campanaria. Si maiores ab aliis possidentur, ipsius sunt semper minores & novales, nisi titulus adsit contrarius. Nam si in proposita *decimarum & portionis congruæ* optione posteriorem eligit, novales habebit solum ex agris inde ab optionis tempore ad cultum redactis¹. *Portio congrua* est pensio, quam episcopus, vel qui decimas majores habet, parochi assignat, vel in numerata pecunia, vel in fructibus. Idem observandum parochi primario erga parochum vicarium². Senatus consultis Parisiensibus *congrua portionis* summa trecentarum librarum constituta est, quam regulam rex an. 1686. omni Franciæ præscripsit.

parochi
loco de-
cimarum
Portio-
nem con-
gruam
eligere
possunt.

1) C. 29. X. de decim. 2) C. 30. de præbend.

VIII. QUOTA & forma decimarum XL. annis; obligatio solvendi a laicis nullo tempore præscribitur. Ecclesia contra Ecclesiam, multo magis contra laicum, qui decimas possedit infeudatas, præscribit XL. annis. Monachi Cistercienses prædiorum suorum decimas non solvere tenentur, quia ea suis manibus sumptibusque excoluerunt¹. Eadem immunitate gaudent equites militiae Joanniticae².

præscri-
ptio deci-
marum.

1) C. 10. X. de dec.

2) Hist. eccl. l. 68. n. 20. S. BERNARD. ep. 352.

decimæ
ex agris
auferun-
tur.

IX. QUUM decimæ ante omnia alia debita debeantur, in specie ex agris auferuntur. Unde domini significare tenentur diem messis & vindemiæ. Sæpe contingit, ut prædia sint in diversa parochia sita: quo casu decimæ inter utrumque parochum dividi solent. Nonnulli personam domini spectant, cujus parochus integras decimas capit utrimque ¹, quæ vocantur decimæ *prosecutionis*. In his consuetudo spectanda, videndumque, ne qua diversarum diœcesium decimæ confundantur.

1) C. 20. X. de dec.

decimæ
pontifici
penden-
dæ.

X. LEVITIS ¹ præceptum legimus, ut decimarum a populo acceptarum decimas summo sacerdoti donarent. Ex hoc principio *papales decimæ* manarunt, vanaque homines incessit persuasio, pontifici decimas fructuum omnium beneficiariorum deberi ². Decimas acquisitas papa aliis cedere & regibus donare potest. Unde reges nostri inde a tempore PHILIPPI AUGUSTI sæpe decimas a clero exigendas, si opus esset, impetrarunt. Tales an. 1516. a Leone X. impetravit Franciscus I. quarum quotam sequimur. Tandem an. 1580. comitiis Melodunensibus & per contractus clericorum cum rege denis annis renovandos decimarum onus factum est perpetuum: cui donum gratuitum nonnumquam adjicitur. Sed horum subsidiorum enucleatio magis ad notitiam status cleri Francici, quam juris ecclesiastici pertinet ³. Id solum observes velim, ex latino vocabulo *decimæ* linguam Francicam effigiasse *dixmes* & *decimes*. Illo vocabulo de-

signamus decimas, quas laici Ecclesiis; hoc, quas clerici papæ vel regi pendunt.

- 1) Num. XVIII, 28.
- 2) Cl. ult. de dec. Extravag. un. eod.
- 3) Vid. Commentar. de reb. Cleri Franc. ad calcem hujus opuscul.

C A P. XIV.

DE BENEFICIIS IN UNIVERSUM.

I.

NUNC dispiciendum de particulis, in quas ^{Transitio,} bona ecclesiastica abierunt, deque ratione, qua singulis clericis attribuantur, h. e. de beneficiis, & quibus modis acquirantur vel amittantur beneficia.

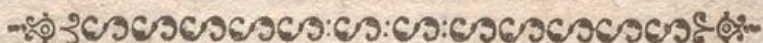
II. BENEFICIUM est officium ecclesiasticum, cui certi redditus ita annexi sunt, ut ab eo separari nequeant. Beneficia sunt vel secularia, vel regularia. ^{Beneficia sunt vel secularia,} Secularia sunt Episcopatus, præposituræ, decanatus, archidiaconatus, cancellariatus, cantoratus, scholastri dignitas, thesaurariatus, & si qua sunt alia dignitatum capitularium nomina; canonicatus, qui sunt vel sine, vel cum præbenda, eaque vel integra vel dimidia. Sunt tamen in Francia duo capitula cathedralium, ex canonicis regularibus composita, scilicet Apamiense & Uctiense. Porro prioratus, parochiatus, vicariatus perpetui, curæ simplices, prioratus simplices, sacella.

vel re-
gularia,

III. REGULARIA sunt Abbatia titulata, officia claustralia redivitibus praedita, ut prioratus conventualis titulatus, officium camerarii, elemosynarii, hospitalarii, sacristani, cellarii, alia; stationes monachorum veterum non correctorum habent instar beneficiorum, quod nomen tamen non datur nisi officiis proventu gaudentibus. Commendae sunt potius *saecularia beneficia*, si spectes eos, quibus conferuntur. Omnia beneficia praesumuntur esse *saecularia*, nisi probetur contrarium; quia *regularia* originem debent *divisioni bonorum*, a monachis perperam susceptae: quod magis tolerandum, quam promovendum.

transitio.

IV. DE promotione episcoporum, quae consecrationem semper praecedit, satis dictum. Sed quia presbyteri & ceteri inferiores clerici saepissime ordinantur ante, quam beneficium impetraverint; de beneficiorum provisionibus & collationibus nunc dicendi locus est. Dicam autem primo de collatoribus; tum de dotibus ad beneficia possidenda necessariis; denique de forma collationis.

C A P. XV.

DE BENEFICIORUM COLLA-
TORIBUS.

I.

Collatio
olim epi.

OMNIUM officiorum ecclesiasticorum collator principio fuit episcopus, qui etiam

ab aliis
nominatos
episcopus
instituit,
qui est
collator
ordinarius.

II. EPISCOPUS neque omnes parochias libere confert, quum in pluribus sequenda sit *nominatio patronorum*. Nonnullas capitulum; quasdam monachi vel monachæ conferunt. Sed quæ conferuntur a personis, nullam jurisdictionem spirituales habentibus, veluti a virginibus religiosis & ab equitibus Joanniticis, his impertit episcopus *institutionem* suam; quæ vocatur *auctoritabilis*, quia per eam provisi potestatem nanciscuntur prædicandi & sacramenta administrandi. Vicarius generalis sine mandato speciali conferre nequit ¹. Sede vacante capitulum collationes *necessarias*, veluti institutionem hominis a patrono nominati, suscipere potest ². *Liberæ* autem successori, ut ceteri fructus, reservandæ essent ³. Sed haud ita pridem capitula, ut papam occupent, omnia beneficia vacua, quæ non ad regem spectant, conferenda sibi sumserunt. De cetero beneficiorum collationes in *fructibus* censeri cœperunt, oblivioni dato veterum instituto, qui eas pro oneribus habuere, conscientiam collatoris obligantibus; & quidem ita in fructibus censentur, ut sint bonæ fidei possessoris ⁴. Personæ istæ, quæ jus conferendi vel proprio jure habent, vel nomine collegii exercent, appellantur *collatores ordinarii*.

1) C. ult. de off. vicar. in 6.

2) C. 14. X. de major. & obed.

3) C. illa decret. X. ne sed. vac.

4) Vid. Gloss. c. 14. X. de major. & obed.

si cessat,
collatio

III. QUIBUS cessantibus, collatio est superioris, ne ecclesia lugeat. Cessare autem

intelliguntur, qui intra semestre a die scientiæ non conferunt¹. Si superior rursus cessat, hoc jus ad ejus superiorem, & sic per gradus ab episcopo ad Metropolitanum, tum ad primum, denique ad papam devolvitur: unde *jus devolutionis* audit².

devolvitur ad superio-
rem.

- 1) C. 21. X. de conc. præb. 2) C. 3. X. de negl. sup.

IV. AT vero etiamsi non cessent, sequioribus tamen temporibus perversa sedit sententia, papæ ex plenitudine potestatis competere collationem omnium beneficiorum non vacantium solum, sed & non vacantium, antequam vacant. Equidem concilio Lateranensi III. an. 1179. beneficiorum non vacantium provisiones inhibentur, quum sint veluti dispositiones de hereditate viventium & alienæ mortis captationes¹. Sed tam arguta est curia Romana, ut papam supra canones esse præcipiat². Duo autem, beneficia nondum vacantia conferendi, modi sunt excogitati, *expectativus* scilicet & *reservativus*.

Papa sibi arrogat collationem vacantium beneficiorum.

- 1) C. 2. X. de concess. præb.

- 2) C. 4. §. licet eod. & ibi glossa.

V. EXPECTATIVA est certa spes præbendæ v. gr. in certa ecclesia cathedrali, quandocumque vacaverit, obtinendæ a papa clerico facta. Quod quibus gradibus invaluerit, ostendit THOMASSINUS¹. Principio papa clericos, Roma venientes, vel meritis graves, solum commendavit prælatis: quibus quum gratificarentur prælati semel atque iterum, quadam religione insita; commendatio-

per expectantias,

nes frequentabantur & nonnumquam susque deque habebantur. Unde preces abierunt in mandata: *monitoriis* enim (sic primas literas adpellabant) jungebantur *præceptoræ*, quas excipiebant *executoriales*, quibus delegato judici imperatum, ut collatorem ordinarium vi adigeret ad conferendam homini Roma raiisso præbendam a papa concessam, aut, illo tergiverfante, ipse conferret, quæ coactio sæpe in *excommunicationem* desinit. Atque tam indignis modis papa inde a sæculo XII. collatorum ordinarioium jus subvertit.

1) *disc. part. 4. l. 2. c. 10.*

& refer-
vationes,

VI. RESERVATIO proprie loquendo est declaratio pontificis, qua profitetur, se huic vel illi Ecclesiæ provisurum, si quando vacaverit, simulque capitulo electionem, vel collatori collationem interdicit. A reservationibus specialibus facilis transitus fuit ad generales, ut Joannes XXII. incunte sæculo XIV. primam cancellariæ suæ regulam scriberet omnium per Christianum orbem cathedralium reservationem^x.

1) THOMASS. *ibid. c. II.*

quæ in
Francia
abolitæ,

VII. OMNEM modum excefferunt ista *cancellaria Romana* inventa tempore schismatis Avenionensis, insipientibus utriusque partis pontificibus, præsertim Bonifacio IX. cujus tempora incidunt in finem sæculi XIV^x. Obicem his vitiis posuere concilia Pisanum, Constantiense & Basileense, permissis dumtaxat *expectantiis*, quas vocarunt *mandata apo-*

stolica. Hoc jus migravit in pragmaticam Bituricensem², & inde in concordatum³, quibus nomine reservationum omnes collationes anticipatæ intelliguntur: donec concilium Tridentinum⁴ omnes una ex Ecclesia proscriberet, abolitis omnibus *mandatis & expectantiis* etiam ad academias & summa tribunalia, indultorum, seu quocunque nomine & obtentu, datis vel dandis; prohibitis etiam reservationibus mentalibus & generatim omnibus ad beneficia non vacantia nominationibus. Hinc ea pars concordati, quæ ad mandata apostolica pertinet, non amplius in usu est.

- 1) THEODORICUS de NIEM l. II. c. 7. 8. 9.
- 2) tit. 2. de elect. 3) tit. 3. de reserv. sublt.
- 4) Sess. 24. Ref. c. 9.

VIII. PRAGMATICA Bituricensis cum restrictione.
Britanniam nostram & Provinciam, quæ nondum regno insertæ erant, haud affecit; unde nec *concordatum* ad has provincias extendi potuit. Quum *Britannia* an. 1532. regno adiceretur, ejus provinciæ Episcopi non amplius reservationi pontificis locum esse crediderunt, qui quotannis semestria providit beneficia, stilo cancellariæ Romanæ recepto¹. Sed Henricus II. Innocentio X. gratificaturus, an. 1549. publico edicto partitionem collationis per semestrem spatium inter pontificem & Episcopos confirmavit: quo jure etiamnum vivunt in *Britannia nostra*². In *Provincia concordatum* viget, sic tamen, ut a prolegato Avenionensi, qui propior est, petantur provisiones beneficiorum, quæ Papa confert. Interim

hæ duæ provinciæ vocantur *terra obedientiæ*. In reliqua Francia, ad quam *concordatum* proprie pertinet, jus *præventionis* inter Papam & ordinarium & a momento vacantia obtinet, ita ut provisiones priores posterioribus derogent stentque: quod moribus magis, quam lege aliqua, invaluit.

1) *Reg. 9.* 2) *Conf. ord. l. 1. tit. 11. §. 12.*

nisi benefi-
cium
vacet in
curia Ro-
mana.

IX. CONCILIUM Basileense¹ exceperat reservationes in *corpore juris* expressas, quas usus restrinxit ad *vacantiam in curia*: quod jam Innocentii III. temporibus observatum legimus². Papa igitur beneficia, quorum titulares vel in curia, vel duorum dierum itinere a curia decedunt, solus confert³. Idem jus cardinali legato a latere & vicelegato Avenionensi⁴, ita ut in ista legatione tres concurrant collatores, ordinarius, legatus & Papa, inter quos jus præventionis obtinet.

1) *Sess. 12. decret. de elect.* 2) *C. 23 X de accus.*

3) *C. 2. X. de præb. in 6. extravag. ad regim. & execr.*

4) *C. 1. de off. leg. in 6.*

C A P. XVI.

DE JURE PATRONATUS.

I.

Nomina-
tio vel est
ex jure
commu-
ni, v. lex
privile-
gio.

COLLATOR sæpe in conferendo beneficio adstringitur ad nominationem alterius; quod ubi fit, provisio, non *collatio* audit, sed *institutio*. Jus nominandi vel præsentandi vel ex jure communi descendit, ut *patronatus*; vel

ex privilegio, ut nominationes gradum & indultum habentium, item nominationes regis Francorum aliorumque principum.

II. JUS patronatus præcipue locum Juris communis est jus patronatus. Hujus origo. habet in parochiis ruralibus, sacellis & minorum collegiatarum præbendis. Pleraque enim hujus generis beneficia originem debent oratoriis, quæ magnates & alii opulenti homines in prædiis suis in usum domesticorum & vasallorum suorum extruxere. Quibus Episcopus unum vel plures submitit clericos, qui sacrum facerent, quive a dominis expetebantur, ne quos alere tenerentur, qui iis displicerent¹. Postea quum essent Episcopi, qui hunc morem contemnerent, & domini, qui jure suo abuterentur, & Ecclesiam in servitutum redigere tentarent; canonum auxilio opus fuit².

1) THOMASS. *disc. part. 1. l. 2. c. 7.*

2) *Concil. Aurel. 4. c. 7. 1. Tolet. 4. c. 2. Wormat. c. 49. C. 4. X. de jur. patr. Conc. Trid. sess. 25. c. 9.*

III. PATRONUS est, qui Ecclesiam quis sit patronus fundavit vel dotavit: quod idoneis documentis, aut quadragenaria possessione, tribus præsentationibus roborata, probandum. Jus patronatus transit ad hæredes & quoscunque successores, quippe prædiis affixum¹. Si prædium est ecclesiasticum, patronatus est ecclesiasticus; si profanum, laicus, licet per accidens clericus eum possideat, veluti patrimonii partem. Sequitur alienationem prædii, cujus accessorium est; sed separatim vendi nequit, quippe jus spirituale². Est indi-

visibile nec inter plures heredes spargendum: sed heredes aut conjunctim aut alternatim nominant, quorum suffragia si discrepant, præferendus est a pluribus nominatus, vel pluribus excellens dotibus ³. Suffragia autem per stirpes feruntur; non per capita. Hoc exercet, qui prædium *possidet*, licet *dominium in lite* versetur ⁴.

1) C. 7. X. de jur. patr. 2) C. 16. eod.

3) C. 3. eod. 4) C. 7. c. 19. eod.

quis &
quando
sit nomi-
mandus?

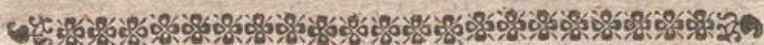
IV. PATRONO laico IV. menses indulgentur ad nominandum ¹. Sed in Normannia aliisque provinciis VI. ² Ecclesiastico ubique VI. qui tamen variare nequit, suoque jure defunctus est, si unum præsentavit, licet ab ordinario indignus reputetur; quia in patrono ecclesiastico præsumitur canonum peritia ³. In laico ignorantia excusatur, qui si præsentavit indignum, alium, immo duos præsentare conjunctim & ordinario electionem permittere potest ⁴. Nec in Francia Papa laicum prævenire, nec ordinarius laico invito personas præsentatas permutare potest, quia hoc ipso per indirectum læderetur dominium prædii, cujus accessorium patronatus est. His commodis ecclesiasticus patronus haud fruitur. Si patronus intra tempus præstitutum non nominat, jure suo pro eo tempore excidit, quod ad ordinarium devolvitur. Patronus, etiamsi clericus, quantumcumque idoneus, semetipsum præsentare non potest, filium potest ⁵.

1) C. un. de jur. patr. in 6. 2) Consuet. Norm. art. 70.

3) C. 24. X. de jur. patr. 4) C. 29. eod. 5) C. 26. eod.

V. PATRONUS habet jus protegendi Ecclesiam, invigilatque commodis ejus¹. Ecclesiasticus rationes ab administratoribus exigere potest: laicus vero episcopum monet, si bonorum dilapidatio metuitur. Habet etiam honores præcipuos, ut primus sit in processione, primus suffiatur, aqua benedicta adspargatur, ad eucharistiam accedat, & si ad inopiam vergit, ab Ecclesia illi *modeste* succurratur². Jus Patronatus, ut ceteræ servitutes, amittitur *interitu rei*, cui inhæret, si Ecclesia forte excisa, si beneficium extinctum; *renunciatione vel cessione* Ecclesiæ facta; *non-usu*, si ordinarius est in possessione libere conferendi: *crimine*, quod in re feudali *felonia* audiret, ut, si parochum occidisset³; *hæresi*, quæ est crimen læsæ majestatis divinæ. Sed hæc quidem exercitium tantum suspendit in patrono laico, quod ipse vel heredes ejus recuperant, simulatque cum Ecclesia catholica in gratiam redeunt.

- 1) C.16. q.7. c.31. 2) C.25. X. eod. 16. q.7. c.30.
3) C.12. X. de pæn.

CAP. XVII.

DE HIS, QUI LAUREA ACADEMICA SUNT INSIGNITI.

I.

JUS horum hominum nititur decretis *concilii Basileensis*. Doctores Parisienses atque aliarum academiæ magistris, qui utilissimam Ecclesiæ in componendo schismate Avenionensi operam navaverant, summa in conciliis ea

Gradu-
tis ob sin-
gularia
merita

de re habitis auctoritate conspicui, quum de reformanda Ecclesia ageretur, inter ceteras corruptelas accusarunt summam cum pontificis, tum ordinariorum in conferendis beneficiis incuriam, dum suis quisque consanguineis vel domesticis, licet nullo literarum cultu tinctis, velificaretur, postularuntque, ut ratio haberetur eorum, qui omnem vitam, magno Ecclesie & reipublice bono, in literis degerent, hisque, si habiles essent ad ministerium, aditus ad beneficia ecclesiastica præ ceteris aperiretur¹.

1) *Rebus. præf. in rubr. Conc. de coll.*

tertia
pars be-
neficio-
rum de-
betur,

etiam
Francia.

II. QUA de causa concilio Basileensi² statutum est, ut tertia pars omnium beneficiorum iis, qui in academiis privilegiatis lauream impetrassent, addiceretur, idque tanto studio, ut collationes aliis factæ pro irritis habendæ essent. Iis enim temporibus *gradus academici* doctrinæ & singularis dexteritatis insigni reputabantur. Migravit hoc jus ex concilio in *pragmaticam* Bituricensem², ulterius eo detortum, ut hujus tertiæ, *graduatis* debitæ, duæ tertiæ darentur membris academiarum³: cui post adjectum, ut academia ipsa nominaret, quos prælatos vellet. Hi igitur *graduati nominati*, ceteri *graduati simplices* adpellantur. Eadem *pragmatica* collatoribus omnibus & patronis ecclesiasticis injunxit, ut exactum omnium beneficiorum, quæ conferre possunt, catalogum conficerent, ut secundum hujus seriem tertium quodque beneficium *graduatis* curate conferretur. *Concordatum*, jure ipso conservato, seriem catalogi, quippe minus tu-

tam & incommodam, sustulit, & graduatis cuncta beneficia quatuor anni mensibus vacantia attribuenda esse censuit⁴: quo jure etiamnum vivimus.

1) Sess. 31. decret. de coll. 2. 12. concil. 1. p. 605.

2) tit. de coll. §. 9. 3) ib. §. 22. 23. 4) tit. 11. de coll.

III. GRADUS illi, qui homini suffragantur ad beneficium obtinendum, sunt gradus *magistri* seu *doctoris* in qualibet facultate, & gradus *baccalaurei* in tribus superioribus. Baccalaureus autem seu *Licentiatus* perfectus doctori æquiparatur. Sed quum jam ex eo tempore gradus profunderentur indignis, statutum est, ut candidati certum tempus in studiis ultra grammaticam, incipientes a logica, transigerent. Et theologiæ quidem doctorem X. juris civilis aut canonici, itemque medicinæ doctorem VII. Magistrum artium V. Baccalaureum VI. Juris vel medicinæ V. annos studiis insudasse oportet, exceptis nobilibus, quibus III. anni sufficiunt. Oportet eum præterea esse tonsuræ seu in ordine, bonis moribus, aliisque dotibus, quas jus commune requirit, instructum, proque natura beneficii sæcularem vel regularem. Unde laurea medica prope modum exaruit, quum nemo fere clericorum arti medicæ litet.

qui sint gradus?

IV. GRADUATUS, jure suo usus, quemlibet collatorem ordinarium aut patronum ecclesiasticum, nec unum solum, sed & plures compellare potest, quibus exhibet acta, ad statum, studia laureamque ac nominatio-

quomodo graduati beneficia petant?

nem impetratam pertinentia, sollicitationemque quotannis in jejunio quadragesimali repetit, prodito nomine & cognomine^I. Quo facto a collatore petere potest cuncta beneficia, mensibus *graduatorum* vacantia, qui sunt *Januarius, Aprilis, Julius & October*. Et *Januarius* quidem ac *Julius* sunt menses *rigidiores*, quibus nemo prætereundus, sed singuli pro tempore nominationis, vel, si plures eodem tempore nominati, pro ordine graduum & facultatum, sunt providendi, ut theologia jurisprudentiæ, doctor baccalaureo, baccalaureus magistro artium præferatur. *Aprilis* autem & *October* sunt menses *gratia*, quibus collatores etiam ex *graduatis simplicibus* providere possunt, cui volunt. Omnis generis beneficia cadunt in *graduatos*, exceptis consistorialibus, electivis, dignitatibus cathedralium & quæ *patrioni laici* conferunt. Jus eorum locum habet dumtaxat, si beneficium *morte* vacuum fiat. Papa eos prævenire potest, & si sex menses cessant a tempore vacantia, ordinarius libere confert.

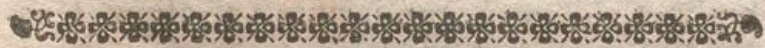
1) *Concord. iii. 14. 15. 16.*

non accu-
mulanda.

V. NE tamen hoc jus ansam præbeat accumulandis beneficiis, sancitum est, *graduatum, si repletus* est, novum beneficium petere non posse. Censetur autem *repletus*, si beneficium gaudet annui proventus CC. aureorum, qui CCCC. libris æquiparantur: quod intelligendum *de seculari*; nam *regularis* vel minimo repletus censetur, quippe paupertatem professus^I. In *repletione* sola spectatur possessio,

sio, & pro beneficio censetur etiam pensio ob resignationem vel ipsum beneficium resignatum, quod intuitu *gradus* acquisitum fuit; de quo in provisionum literis mentio facienda. Si ad curam animarum admoventur, æque ac ceteri ab episcopo examinandi sunt ob summam laurearum & testimoniorum in academiis impetrandorum facilitatem. Itaque concilii Basileensis sapientissima, si illa tempora spectes, instituta hodie inutilia propemodum sunt ad *dignam beneficiorum collationem*. Nam & jus *graduatorum* infinitarum litium mater est, & qui omnium ardentissime ad gradus anhelant, nec sæpe satis docti, nec satis pii sunt. Britannia nostra hoc jus, ut reliqua pragmaticæ, ignorat. Concilium Tridentinum cum ceteris expectantiis² id aboleverat; paulo post tamen restitutum³.

- 1) *Edict. 1606. art. 30.* 2) *Sess. 14. Ref. c. 19.*
3) *Sess. 25. c. 9.*

C A P. X V I I I.

DE INDULTU, REGALIA, CETERISQUE REGIS FRANCIAE NOMINATIONIBUS.

I.

SUNT & aliæ nominationes per modum expectantiarum Franciæ propriæ. Quum enim Papæ expectantias sibi arrogassent, ceserunt eas nonnumquam regibus, ut hi ministros suos clericos providere possent. Sic pontifices Avenionenses sæpe regi, nonnumquam

Origo
indulti.

Q

reginæ ac regiis liberis, *indulserunt*, ut ministros suos nominarent ad beneficia olim vacantia: quod negotium nihil aliud fuit, quam *cessio expectantiarum*. Unde derivandum est *indultum* officialium senatus Parisiensis, cujus vestigia apparent *an.* 1303. in actis Bonifacii VIII. & Philippi pulchri; complementum autem in Bulla Eugenii IV. *an.* 1434. data. Quod, quum exolevisset, a Paulo III. 1538. restitutum est, cujus bulla est regula hodierna¹, licet omnes *reservationes*² abolitæ sint, & concilium Tridentinum *indultum*, de quo sermo, nominatim³ abrogaverit, licet⁴ restituere videatur.

1) *Mem. du Clergé part. 2. tit. 9.*

2) *in Pragmar. tit. 3. & Concord. tit. 8.*

3) *Sess. 14. c. 19.* 4) *Sess. 25. c. 5.*

quid indultum?

II. EST autem *indultum* nihil aliud, quam jus a pontifice regi comiter datum, quo cuilibet collatori consiliarium vel alium senatus Parisiensis ministrum nominat, cui beneficium necessario est conferendum. Minister ille semel tantum providetur, & collator semel tantum oneratur, vel, si non moritur, ut sunt universitates, semel, quoad rex vivit. Si minister est *clericus*, quod tempore concessi indulti solemne fuit, ipse nominari potest. Si *laicus*, aliam personam habilem laudat, a rege nominandam. Quumque beneficia sint vel *regularia* vel *secularia*; ad illa semper aliæ personæ & quidem *religiosi* nominandi fuere: quod nonnumquam collusionibus ansam dedit. Hinc Clemens IX. *an.* 1668. permisit, ut be-

beneficia regularia possiderent ceu *commendas*, eosque demum *repletos* esse censuit, qui quotannis DC. libras meterent, quum antea CC. contenti agerent.

III. SIMULATQUE regia literæ indulti indices collatori traditæ sunt, collator vincit^{quam utile f} est, & *indultarius* intra sex menses beneficium petere, nec a pontifice præveniri potest, ex quo petiit. Præfertur etiam graduatis, quum indultum ad ejusdem generis beneficia extendatur. Si collator tergiversatur, adeundi sunt *executores mandati apostolici*, videlicet Abbas S. Magalorii h. e. Parisiensis archiepiscopus, & abbas S. Victoris seu cancellarius universitatis.

IV: HABET rex etiam alia jura nominandi ad beneficia recta via, scilicet jus *auspicati ingressus in regnum*, quo ad regni gubernacula admotus primam, quæ in singulis cathedralibus vacat, præbendam libere conferre potest: *nominationes regis Franciæ propriæ.* jus *præstiti juramenti fidelitatis*, quo præbendam primam vacantem, quam novus Episcopus conferre potest, ipse confert. Quæ jura tuetur sanctius consilium^r.

1) *Mem. du Clergé part. 2. tit. 8. declar. 1612. & 1646.*

V. HABET denique jus *regalia*, quod hodie ad beneficiorum collationem est restrictum, quum olim extenderetur ad omnes vacantis episcopatus fructus, quos rex suos fecit, ut dominus fructus feudi, donec feudum renovatum & laudemium præstitum. Et quum ex communi canonum interpretum sententia *Jus regaliæ, olim in fructibus vacantium episcopatum percipiendis positum.*

collatio in fructu censeatur, regalia etiam ad *collationes beneficiorum* extensa est. Sed jam pridem rex regalia intuitu fructuum uti desit, quos Ludovicus IX. & Carolus V. sacello Parisiensi attribuit; Ludovicus autem XIII. an. 1641. postquam eorum loco huic sacello abbatiam Nicasii Rhemensem dedisset, publico edicto novis episcopis se daturam promisit, sed an. 1644. sibi appropriavit, licet hodie rex eos plerumque novo donet Episcopo¹.

1) *Mem. du Clergé part. 2. tit. 6. n. 24.*

hodie re-
stringitur
ad bene-
ficia va-
cante se-
de confe-
renda,

VI. *JUS* regalæ itaque in sola *beneficiorum*, quæ Episcopo deberentur, dispositione consistit; sed tamen omnis generis beneficia, si *curas* exceperis, complectitur, miris modis extensum a senatu Parisiensi, qui solus est harum causarum iudex competens. Sufficit beneficium vacare de facto, aut de jure, h. e. titulum vel non possidere, vel possessorem non esse titulum. Regalia enim, quod aiunt, non admittit fictionem¹. Rex accipit in ipsius gratiam factas resignationes & pensiones assignat, a curia tamen Romana adprobandas. Prævenit etiam *patronum ecclesiasticum*, & ipse a nemine prævenitur, nec instar ordinarii collatoris solum, sed instar Papæ agit: quoniam, ut aiunt, non habet superiorem. Sed maxime ampliari cœpit, quum novissime per totum regnum obtinere debere asseveratum est.

1) *Louet. R. 47. junct. Brod.*

per to-
tum re-
gnum.

VII. OLIM enim distinguendum erat inter Ecclesias *subjectas* & non *subjectas*. Sed

advocati regii regaliam venditarunt pro jure regni inalienabili & impræscriptibili, cui comitum Tolosæ aliorumque Parium renunciationes nocere non possent^r. Anno 1608. senatus Parisiensis in causa Ecclesiæ Bellovacensis sententiam tulit, qua asseritur, regaliam per *totum regnum* patere. Episcopi Septimanienses sanctius consilium adierunt, & causa per LX. annos & amplius disceptata est. Denique an. 1673. Ludovicus XIV. litem decidit, regaliamque in omnibus locis valere edixit. Huic sententiæ quum clerus universus an. 1682. congregatus precibus obviam iret, alio edicto rex declaravit, quomodo in posterum jure suo uti vellet. Nam quum antea, quia rex plenam collationem sibi arrogavit, beneficiati per literas regias non solum *præbendarum*, theologi, pœnitentarii & dignitum capitularium, quæ vel jurisdictionem vel animarum curam annexam habent, veluti archidiaconatum & decanatum, possessiones arriperent, nec facile esset ad intelligendum, quomodo rex missionem & spiritualem auctoritatem his donare posset, licet semper & ipsis Ludovici S. temporibus ea consuetudo prævaluerit; hoc edicto rex voluit, ut, quos beneficiis, *jurisdictionem* aut *spiritualem functionem*, annexam habentibus, providisset, ii vel a vicariis capituli generalibus, vel a novo Episcopo, si jam inauguratus est, post examen rigorosum, quo succumbentes veluti inhabiles & indigni rejici possunt, assensum & missionem canonicam impetrarent. Præterea declaravit, usurum se vi regaliæ jure Episcopi, ad eum mo-

dum, quo Episcopus eo usurus esset, non quo uti deberet, secuturumque cujusque Ecclesiæ consuetudinem in partitis inter Episcopum & capitulum collationibus. His modis adstrictum jus regaliæ ut toto regno reciperetur denique adsentus est clerus, exceptis tamen episcopatibus, qui titulo onerosa exemptionem sibi compararunt, & datis regi certis domaniis vel aliis terris onus illud redemerunt. Perdurat autem jus regaliæ quousque novellus Episcopus literas *absentatorias* (*main-levée*) a camera rationum impetraverit, quod fit, quum formulam jurisjurandi regi præstiti homologandam offert: quæ literæ post regiis præfectis in provincia significandæ sunt. De nominationibus ad episcopatus & abbatias, quæ regi per concordatum competunt, jam dictum est. Atque hæ sunt illæ personæ, quæ more hodierno jus ad beneficium dare possunt.

1) *Louet, R. 58.*

C A P. XIX.

DE QUALITATIBUS AD OBTI-
NENDA BENEFICIA NECES-
SARIIS.

I.

Ad bene-
ficia ad-
mittun-
tur

x. regula-
res ad re-
gularia,

BENEFICIUM non nisi personis *habilibus* est conferendum. Si adhuc primario spectaretur officium, ob quod datur beneficium,abilitas illa facile æstimari posset ex iis, quæ *Part. I.* diximus. Sed postquam beneficiales causæ in iudicium deduci cœperunt; habili-

tas restricta est ad *qualitates externas*, quæ judici facile probari possunt. Oportet igitur pro natura beneficiorum vel *secularem* esse, vel *regularem*. Regulares, etiam si clerici, etiam si presbyteri, ad beneficia *secularia* haud vocantur, si episcopatus exceperis, qui eos ob eminentiam perfecti sacerdotii e monachatu eximunt¹. Vicissim *seculares*, etiam si clerici vel presbyteri, non possunt possidere beneficia *regularia*, quæ originetenus sunt officia *monastica*². Oportet enim esse regularem, & quidem ejusdem ordinis, ejusdemque monasterii, nisi hoc cum aliis in unam congregationem coierit: aliquibus tamen casibus exceptis. Nam & provisiones iis dantur, qui ad professionem anhelant, modo intra annum faciant; & translationes ex ordine in ordinem, ex monasterio in monasterium fieri possunt, consentientibus tamen quorum interest, religioso scilicet & utroque monasterio. Quas exceptiones haud improbare videtur Concilium Tridentinum³.

2. *seculares ad secularia.*

1) C. 5. de *præbend.* in 6.

2) C. 22. X. de *elect.* 3) *sess.* 14. c. 10. 11.

II. SUNT & beneficia *sacerdotalia*, quæ solis presbyteris conferenda, & quidem vel *lege*, vel *fundatione*. In his posterioribus, qualia sunt *facella sacerdotalia* aliaque similia, lex *fundationis* ad literam observatur, exclusis omnibus, qui non sunt presbyteri. In prioribus, qualia sunt *parochiæ*, *decanatus*, *prioratus* & *abbatiæ regulares*, aliaque similia, sufficit provisum intra annum *quietæ possessio-*

3. *qui sunt in sacris ad sacerdotalia.*

4. qui in
minori-
bus ad re-
liqua.

nis ordinari¹. In ceteris beneficiis, ut sunt præbendæ, sacella, prioratus simplices, commendæ, usus sequendus est, quo alia non aliis, quam qui in sacris sunt, alia clericis simplicibus conferuntur: unde tot clerici vel simplici tonsura acquiescunt, vel in subdiaconi gradu subsistunt. Ordines autem singuli, ac ipsa tonsura, per literas probandi sunt, quum nemo præsumatur ab infimo per omnes gradus ad superiorem adscendisse. Singuli, inquam, gradus probandi sunt, ut appareat, promotionem non factam esse per saltum.

1) C. 1. X. de ætat. & qual. præf.

ætat. legi-
tima.

III. RATIONE ætatis ad beneficia sacerdotalia XXV. ad ea, quæ dantur iis, qui in sacris sunt, XXII. ad regularia XVI. anni requiruntur, quibus religiosa professio fieri potest. Beneficiorum simplicis tonsuræ regula firma non suppetit. Ex mente concilii² XIV. requiruntur anni², qua ætate cives Romani a tutela liberabantur. In Francia sequimur veterem cancellariæ Romanæ regulam³, secundum quam ad præbendas cathedralium XIV. ad collegiatas X. anni requiruntur; ad simplices autem prioratus & capellas nonnumquam VII. anni suffragantur⁴. Quod institutum obtentu *melioris educationis* hujusmodi puerorum in seminariis vel collegiis incrustant. Abbatia commendataria plerumque presbyteris, aliquando clericis conferuntur simplicibus, ut regula nulla firma sit.

1) *Trid. sess. 23. Ref. c. 6.*

2) C. 3. X. de æt. & qual. præf. 3) *Reg. 18. Pauli III.*

4) *Louet E. 1. Le Prêtre cent. part. 2. c. 74.*

IV. IRREGULARITATES omnes, de quibus dictum, quum de ordinationibus ageremus, aditum præcludunt ad beneficia. Inde inhabiles sunt spurii, mutilati, vel alio notabili corporis defectu laborantes, bigami, milites, carnifices, obærat. Crimina non attenduntur, nisi sint *publica*, quæ in iudicium deduci possent, aut *ecclesiastica*, quæ privationem beneficii involvunt. Irregularitas ignorantia infertur ex defectu laureæ academicæ, i. e. ut nomineris ad episcopatum, doctor vel licentiatus theologiæ aut utriusque juris; ut ad parochiam in civitate vel in oppido nomineris, magister artium esto, vel alium gradum, post triennium theologiæ vel juri impensum, habeto¹. Ad cetera beneficia *gradibus* non opus est. Sed & *graduati* ab ordinariis, antequam provideantur, examinandi sunt, quos, si manifestos idiotas deprehenderint, repellere possunt.

Qui a beneficiis excludantur absolute.

1) *Concordat. de elect. tit. 5. tit. 19.*

V. SUNT & alia, quæ hominem specieatim ad beneficia inhabilem reddunt, veluti matrimonium, quod licet promotionem ad minores ordines non impedit, beneficiorum collationem tamen impedit, etiam si simpliciter tonsis cedant, quia compertum est, clericos conjugatos dissipare bona Ecclesiæ¹. Ex pari ratione filius, utut legitimus, patri in beneficio succedere nequit, ne beneficia reddantur hereditaria². Peregrinus, qui non callet linguam vulgi, inhabilis est ad beneficium cum cura animarum conjunctum³: quod jure no-

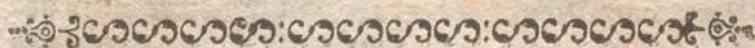
qui secundum quid?

stro ad omnes peregrinos intuitu omnis generis beneficiorum extensum est ⁴.

1) C. 5. X. de cler. conjug. 2) C. 2. 3. X. de fil. presb.

3) Reg. 20. cancell. Innoc. X.

4) Ed. Carol. VII. an. 1431. Statut. Blesens. art. 14.

C A P. XX.

DE RESIGNATIONIBUS ET
DEVOLUTIONIBUS.

I.

Beneficia
resignari
possunt;

BENEFICIUM conferri nequit, nisi vacet: vacat autem vel morte, vel resignatione, vel devolutione. Datur enim beneficium ad dies vitæ, quo *titulatus* invitus, nisi ex causa criminis, privari nequit: resignare tamen, h. e. sponte id collatori refutare, & collator resignationem vel admittere, vel denegare potest, & beneficiarium cogere, ut in officio permaneat, si id e re Ecclesiæ esse arbitretur. Idque veterum instituto ¹. Qui beneficium pure resignavit, ei collator aliud conferre, & si duo simul renuntiant, alterum in alterius locum transferre potest, quod est fundamentum *permutationum* ², quibus Ecclesiæ utilitas proposita esse debet, si v. gr. episcopus persuasus, parochum meliorem operam navaturum in alia parochia ³. Ad ipsos autem nullum inde emolumentum redundare debet, pactionesque ea de re in itæ pro simoniacis habentur ⁴.

1) THOMASS. part. 4. l. 2. c. 17. 2) C. 1. X. de renunt.

3) C. 3. X. de rer. permut. 4) C. 7. eod.

II. SED recentiores canonum interpretes contendunt papam hanc simoniæ speciem, quæ tantum juris sit ecclesiastici, remittere posse. Hinc admittunt pactiones non solum in permutandis, sed etiam in resignandis beneficiis in *favorem tertii* h. e. ut alii conferatur beneficium, quod absque eo non resignatum intelligeretur¹. Nondum CC. anni sunt, ex quo moribus hoc prope invaluit²: quod etiamnum ita frequentatur, ut vulgo beneficia habeantur veluti in patrimonio, quæ pro lubitu in alios transferri possint, & in quæ agnatis plus juris, quam aliis.

- 1) *Gloss. in c. 4. de pact. verbo illicita, & in c. 12. de off. deleg. v. dimittere.* 2) THOMASS. *ib. n. 15.*

III. IN tanta igitur resignandi facilitate omnibus modis impediabantur vacantia per mortem. Nam qui viribus se destitui animadverterent, nihil prius habuere, quam ut, dum spirarent, resignarent, sæpe etiam in ultimis. Huic dolo obviam ivit cancellaria Romana¹, qua sancitum, ut, si quis infirmus resignasset, & intra *viceſimum* exspirasset, provisio nulla, & beneficium morte vacuum reputaretur. Sed solemne est hanc regulam infringere, quam e Francia exulare certum. Interim prohibitum est, ne mortes beneficiorum, ne cadavera celentur, quod grave crimen reputatur².

- 1) *Reg. 19. Innoc. X. de infirmis.*
2) *Ordin. 1539. §0, §4. & c. declar. 1617.*

IV. ALIUS impediendi vacantiam per mortem modus fuit, quo quis salvo beneficio

sed male
in favo-
rem ter-
tii ex pa-
cto resi-
gnantur.

quum
hoc mo-
do impe-
diantur
vacantiæ.

quod sit
etiam alio
modo.

resignat, & resignatario *acta provisionis* procurat sub conditione; ut secretum teneat usque ad decessum resignantis. Cui medetur Cancellaria¹ fanciendo, resignationes nullas esse, nisi publicentur, & nisi resignatarius Romæ provifus intra semestre, domi intra menstruum spatium, possessionem arripiat. Alias si resignans in *possessione* moritur, beneficium morte vacuum censetur. Si vivit post semestre, resignatarius eum ejicere potest intra triennium: nam post triennium novum titulum nactus videtur. *ex decreto de pacificis, an. 1646.*

1) *Regul. 36. de publicandis.*

cautela
resignan-
sium.

V. NOVISSIMIS temporibus favor resignantis prævaluit, quem ejici nolunt. Unde novæ regulæ: procurationem ad resignandum faciendam coram notario specialiter conceptam; impuberes ad resignandum inhabiles esse; procurationem, nisi resignatio sequatur intra annum, nullam esse, quippe præsumtive revocatam; revocari posse integra. Aper- tus est etiam regressus ad beneficia resignata tribus casibus¹. Primus est recuperatæ valetudinis, vetuti si quis in periculoso morbo metu mortis & cum tacita regrediendi conditione resignasset. Alter est minoris ætatis, veluti si quis minor XXV. annis invito patre vel tutore inductus est ad resignandum². Tertius est defectus adimpletæ cujusvis conditionis: quo ipso resignationes faciem civilium contractuum induerunt. Concilium Tridentinum³ omnes cujuscumque generis regressus, & quid-

quid in beneficiis hæreditatem sapit, ex præscripto veterum canonum prohibuit, decuitque horum sanctitatem corruptelis recentiorum esse præferendam.

1) Louet B. 13. Le Prêtre cent. 1. c. 88.

2) Louet B. 7. 3) Sess. 25. Ref. c. 7.

VI. VACANTIA per devolutionem incidit, quoties collator providit personam indignam. Non enim variare, ac digniorem personam eligere potest, sed jure suo ista vice cadit. Hoc non confundendum est cum jure devolutionis ob negligentiam, de quo cap. 14. licet utrumque eandem habeat originem. Eodem pertinet inhabilitas post collationem superveniens: nam si titulatus, postquam canonice provisus est, incidit in quamdam irregularitatem, aut crimen committit, quod privationem beneficii involvit, beneficium per devolutionem vacare dicitur. Et tamen hoc casu ordinarius providere potest, æque ac si beneficium vel morte vel dimissione simplice vacasset. Licet devolutio sit ex causis, quibus beneficium ipso jure vacat; titulatus tamen resignare potest, donec devolutarius compareat possessionemque significet. Id solum dispicitur, ut ecclesia quocumque modo liberetur a possessore indigno¹. Ceterum devolutarii persona odiosa est, quum sæpius studio proprii commodi, quam pietate, excitetur. Unde provisioni ejus causa devolutionis specialis inferenda; possessio intra annum arripienda; trimestri post actio intentanda; cautio præstanda in ingressu, & beneficium non nisi post sententiam percipiendum².

quid sit
devolutio?

1) *Brod. in Louet. B. 10.*2) *Ed. 1637. decl. 1646. stat. Bles. art. 46.*

C A P. X X I.
DE FORMA PROVISIONUM.

I.

Provisio-
nes sunt
diploma-
ta collato-
rum.

FORMA *provisionum* generatim est diploma collatoris, quo indicat, se conferre huic vel illi hoc vel illud beneficium, hoc vel illo modo vacuum. Dirigitur autem vel ad ipsum *provisum*, vel ad eos, a quibus recipiendus est vel in possessionem mittendus. Si collatio libera est, collator ordinarius semper proprio motu, perspecta hominis dignitate & probitate, conferre censetur, nec mentio fit petitionis vel intercessionis, quæ disciplinæ adversaretur, cujus *externam speciem* servare laboramus. Si collatio est coacta, & vel nominationi patroni, vel laureæ *graduati* debita; hoc exprimendum est. Sed tamen ordinarius hanc quoque personam ante collationem satis explorasse supponitur.

& papæ,
quæ vel
motu
proprio

vel ad in-
stantiam.

II. P A P A suas quoque provisiones *quasi motu proprio* edit; edit tamen & alias imploratus, in quibus non piget exprimere, beneficium fuisse petatum & a papa concessum. Inter has multum interest. Posteriores enim referuntur ad petitionem, quibus papa dat, quod petitur, & sub iisdem dat conditionibus. Quare in petitione exprimendus est modus vacandi cum omnibus impedimentis, veluti si po-

stulans jam beneficium possideat: alias enim libellus sub & obreptionis argueretur. A prioribus autem hæc omnia abesse possunt, quum papa harum rerum omnium notitiam perfectam habere, & plenam gratiam facere velle præsumatur^r. Sed quum satis constet, papam tales provisiones æque ac ceteras sine causæ cognitione edere, & clausulam *motu proprio* stilo curiæ acceptam ferendam esse; in Francia hujus generis provisiones rejiciuntur, admissis solis posterioribus, quæ saltem ad certas regulas adstrictæ sunt.

1) C. 25. de præb. in 6.

III. POSTQUAM provisiones pontificum per resignationes in favorem tertii, per pensiones & præventiones in omni beneficiorum genere frequentissimæ factæ sunt; literæ pontificiæ in pergamento conscriptæ, & sigillo plumbeo munitæ, quas *bullas* vocant, sumtuosæ nimis in tenuioribus beneficiis videbantur, quorum possessionem simplicibus *signaturis*, quæ *bullarum compendia* sunt, muniti adpetere instituímus, ita ut bullæ propriæ manserint episcopatum, abbatiarum, aliorumque beneficiorum, quibus quis sit caput certi corporis ecclesiastici: non quod necessariæ sint, sed quod curiales Romani has provisiones alia forma expediri nolunt.

vel bullis
vel simplice
signature
expediuntur.

IV. QUUM autem *signatura* in se contineat omnia, quæ in bullis deprehendimus, ejus formam explicabimus. Est autem *signatura curia Romana* nihil aliud, quam libellus

Quid sit
signatura?

supplex pontificis responsione stipatus. Potior ergo hujus diplomatis pars est libellus, quo genus vacantiae, conditio implorantis, qualitas beneficii & impedimenta exprimuntur. Expresso vero vacantiae genere, v. gr. resignatione; caute sub conditione subjiciuntur & reliqua, mortis scilicet & devolutionis, cum clausula generali *aut alio quovis modo*: quia contingere potest, ut die, quo libellus scriptus, resignans vel decesserit, vel in calum devolutionis inciderit ^I. Inter qualitates implorantis ea exprimuntur, quae sunt necessariae & ad *confirmandam* gratiam faciunt, ordines scilicet & laurea. Impedimenta, quae *obstantias* vocant, sunt ea omnia, quae ad *dimovendam* gratiam facere possent, ut irregularitates, licet jam tum remissae, & inprimis beneficia, si quibus jam gaudet implorans. Quum enim beneficiorum pluralitas sit contra canones, pontifex, ut dispenset, admonendus est. Exprimenda est etiam beneficii qualitas saecularis, regularis, simplex, conventualis, cum vel sine cura animarum, inprimis autem aestimatio annui proventus. Sed hodie vera aestimatio tantum indicatur eorum beneficiorum, de quibus debentur *annatae*, & quorum veteres aestimationes, quae pro veris habentur, continentur in libris camerae apostolicae. Cetera beneficia omnia non censentur excedere aestimationem XXIV. aureorum h. e. 2400. solidorum monetae Francicae: neque alio numero summa proventuum efferi solet. Ad calcem libelli subjicitur responsio, quae proprie *signatura* audit, & consistit in verbis: *Concessum,*

ut petitur, in presentia domini nostri papæ manu prælati, præfidis signaturæ, adscriptis. Hoc fere fit in expeditionibus quotidianis. In gratiis majoris momenti apparent verba, *fiat ut petitur*, seu *fiat motu proprio*, manu pontificis exarata, quibus appingit primam nominis sui baptismalis literam. Sequuntur plures clausulæ pro genio stili curiæ magis, quam cogitare, ad derogandum juri communi, si forte gratiam impediret. Omnium illustrissima est ea, qua papa episcopo diocæsano mandat executionem concessionis, addita vulgo conditione, si *precista* h. e. *impetrans dignus judicatus fuerit*, qua corrigi putant absurdum illud, quod multi deprehendunt in isto modo providendi, quo pontifex omnibus orantibus, absentibus, præsentibus, notis, ignotis, dignis & indignis indulget. Atque hæc quidem provisiones dicuntur *expeditæ in forma dignum*. Sed si *precista* Romam mittit vitæ morumque testimonium, provisio redit *in forma gratiosa* h. e. ut sine examine sit admittendus². Excipiuntur curæ, ob examen rigorosum, quod curatis subeundum injunxit concilium Tridentinum³. In infimo signaturæ loco manu *subdatarii* dies adscribitur, non quo signatura scripta, sed quo libellus Romam perlatus est, idque ex privilegio nationis Francicæ. Quod maximi momenti est in concessionibus, quæ fere nemini negantur, & jure præventionis nituntur: Sed in beneficiis consistorialibus hoc privilegium cessat, quorum bullis dies consistorii adscribitur. Porro dies ille conveniat necesse est cum *regula 3. de verosimili notitia*

h. e. ut a die mortis probabile sit notitiam ejus ad pontificem venire potuisse eo die, quo libellus Romam venit, idque sub pœna nullitatis. Eadem pœna locum habet, si comper- tum fuerit, ante mortem nuntium Romam dimissum fuisse, quod *cursum* vocant *ambitiosum*. Concursum plurium ejusdem diei provisionum ab eodem collatore profectarum vitiat omnes; sed si a diversis collatoribus profectæ sunt, papa legato suo & ordinarius vicario suo generali potior habetur ac præfertur.

1) *Le Prêtre cent. 2. c. 73. Brod. ad Louet. B. 10,*

2) *Ord. 1629. n. 21. declar. 1646. 3) Sess. 24. c. 18.*

C A P. X X I I.

DE ADIPISCENDA POSSESSIONE
BENEFICIORUM ECCLE-
SIATICORUM.

I.

Provisio-
nes indi-
gent visa.

SI provisio pontificis Franciam attingit, duorum hominum, qui nobis in curia Romana sunt ab expeditionibus, scriptis testimoniis comprobandum est, solemniter eam confectam esse. Si bulla continetur, bulla *fulminanda* h. e. ab episcopo vel eo, cui mandata executio, publicanda est. Eodem ritu obtinentur bullæ pro beneficiis consistorialibus, missio Romam de vita moribusque testimonio, ab ordinario scripto. Si provisiones *in forma dignum* datæ sint sive in bullis, sive in signaturis; ante possessionem opus est *adpro-*

batione ordinarii, quæ visa vocatur. Ad quam obtinendam subeundum est examen, de qualitatibus personalibus ad officium necessariis, non de tituli validitate¹. Sed manifestum est, in hoc examine rejici non posse, nisi quorum indignitas & inhabilitas in judicio probari possit. Quod maxime abhorret a dignissimorum electione, antiquis canonibus præscripta.

1) Statut. Bles. art. 12. 13. Melodun. art. 14.

II. QUæ de re concilium Tridentinum præfer-
veterem electionem, saltem ratione *curarum*, tim curæ,
instauratum ivit, voluitque, ut darentur in
*concurso*¹, hoc est, ut, cura vacante, etiam
per resignationem, omnes, qui jus habent
providendi, immo & qui vellent, episcopo
nominarent personas habiles, qui die præsti-
tuto, adscitis tribus examinadoribus, ex his
eligeret dignissimum. Quod in Francia non
observatur². In *curis* tamen major rigor in-
ter nos viget, dum ii, qui ad possessionem
properant, antequam ab ordinario probati
sint, veluti *intrusi* jure suo excidunt.

1) Sess. 25. Ref. c. 18. 2) Louet, P. 25.

III. POSSESSIO arripitur per in-
gressum in ecclesiam, ubi est titulus beneficii, quo ritu
occupando locum convenientem, veluti *stal-* possessio
tum in choro vel sedem abbatialem. Si qui arripia-
sunt, qui ingressum impediunt, sufficit por- tur?
tam ecclesiæ manu tetigisse; si ne hoc quidem
sine periculo liceat, sufficit prospexisse *turrim*
tampanariam. Fieri hoc potest per procura-

torem, sed mandato speciali instructum. Actus autem debet esse publicus, de quo conficiendum instrumentum coram notario & duobus testibus ¹. Nulla autem beneficii sine titulo legitima possessio, ut bonorum profanorum, quæ, si nemo repugnet, a primo occupante arripiuntur & præscriptione acquiruntur. Sufficit tamen titulus *apparens*, & sæpe possessio arripitur, titulo nondum comparente, quia in Francia creditur literis agentium Romanensium, quibus significant, provisiones signatas esse, licet in Franciam nondum delatæ sint ².

1) *Edict. 1550. §. 13.* 2) *Brod. in Louet. V. 2.*

quis ejus
effectus?

IV. POSSESSIO arrepta statim dat jus agendi ex interdicto, si turbetur; & *annalis possessio* dat jus in possessorio h. e. eum, qui per annum & diem possedit, porro possidere debere, donec in petitorio lis decisa sit: anno enim elapso, nullæ audiuntur amplius querelæ ¹. Huic fundamento innititur cancellaria Rom. Triennalis possessor amplius inquietari nequit, ne quidem in petitorio, quia triennalis præscriptio in materiis beneficialibus legitima est, ex decreto *de pacificis*, quod ex concilio Basileensi migravit in pragmaticam & concordatum, peperitque regulam ². Ut hos effectus habeat possessio, fundanda est in titulo saltem *colorato* h. e. sine vitio in oculos incurrente, & ab eo dato, qui est in potentia conferendi. Possessio autem debet esse *continuata* in eadem persona, quum non profit possessio antecessoris: debet esse *quieta*, ut

non interrupta sit judicialiter per litis contestationem, nisi forte adversarius vi majore ab agendo retentus est.

1) Reg. 35. de annali possessore.

2) 36. de triennali possessore. Pragm. tit. 7.

C A P. X X I I I.

DE UTENDIS BONIS ECCLESIASTICIS,
ET DE REPARATIONIBUS.

I.

BONA ecclesiastica sunt res sacræ, quarum proprietatem nemo habet, administratæ a beneficiariis, qui propterea non proprietarii adpellantur, sed *titulati*. Equidem nostris moribus non nisi Deo rationem reddunt, & in foro humano habentur usufructuarii, qui per tempus ususfructus fructus suos faciunt, laudandi, si fundos sartos tectos servant, neque successoris usumfructum anticipant. Ast in foro conscientiæ bona ecclesiastica pristinam naturam non exuerunt, sed etiamnum sunt vota fidelium, pretium peccatorum, patrimonium pauperum ¹. Nec ecclesiasticis personis plus in ea juris, quam apostolis. Nam ad horum exemplum plus sibi arrogare non debent, quam ut ne propriis sumtibus serviant, si nolint, sed altari servientes ex altari lege veteri, ex evangelio, jure novo vivant, & ex præscripto domini, qui dixit: dignus est operator mercede sua ².

Beneficiarii sunt usufructuarii bonorum ecclesiasticorum.

1) Pomer. vita cont. l. 2. c. 9.

2) Luc. X. 7. 1. Cor. IX. XIII. 14.

quod iure
permitti-
tur

II. LICET igitur clerico, etiam patrimonium habenti, sumtibus ecclesiæ, si ei servit, vivere. Quod ad duo restringitur: ut serviat ecclesiæ; ut satis habeat, victum capere ex bonis ecclesiæ, h. e. ut necessariis contentus agat, præcipiente Paulo¹: Habentes victum & amictum, contentos esse convenit. Quicumque igitur ecclesiæ non servit, aut non utiliter servit, & tamen bonis ejus utitur fruitur, ille suam onerat conscientiam, etiam necessaria tantum, vel minus, sumeret. Et qui ecclesiæ utilem navat operam, plus tamen sumit, quam est necessarium, ut vel ipse luxu diffluat, vel divitias colligat, suosque locupletet cognatos, eum terribile manet iudicium; quod qui non metuit, illum ecclesiam fugere convenit, quum omnem Christiani hominis sensum ex animo amiserit.

1) 1. Tim. VI. 8.

si ser-
viunt ec-
clesiæ;

III. SERVITIUM, a beneficiario ecclesiæ præstandum, non solum in recitando privatim officio consistit, sed & ut totus sit in eo, quemadmodum aliorum hominum quisque artem colit, qua sustentatur. Si beneficium *simplex* est, sine functione & nulli loco affectum; pro viribus ingenii proque occasionum varietate precibus, literis, concionibus, catechismo, sacramentorum administrationi, infirmis visitandis, pauperibus adjuvandis, omnisque generis bonis operibus tempus omne transmittendum. Ipse vitam, si non tenuem, modestam tamen & frugalem agat, nec expensas vel natalibus suis vel pro-

ventuum opulentia, sed loco, quem tenet in ecclesia, & servitii necessitate metiatur, & reliquos redditus eleemosynis aliisque operibus caritatis, præsertim in loco, e quo proventus habet, impendat.

IV. SED ante omnia oneribus, quibus ferendis tenetur, satisfaciat. In his familiarum ducit reparatio ædium. Quum enim in foro externo usufructuarius reputetur, ad reparationes vitalitias tenetur, quarum causa ecclesia hypothecam in omnibus ejus bonis a die arreptæ possessionis nanciscitur¹. Diligentis patrisfamilias officium faciat; si tamen indiligenti successit, actio tantum adversus heredes ejus competit. Si ruinosa prædia sint instauranda, ultra tertiam proventuum non tenetur, quum duæ tertiæ ipsi ad faciendum officium censeantur necessariae. Idem dicendum dereparationibus ab antecessore neglectis, & a cujus heredibus rem servare non potest. Ut autem hæ appareant, beneficiarius simulatque in possessionem immittitur, auctoritate judicis per artis peritos omnia visitanda & exploranda curat, & designationem illam aservat².

hinc tenentur
I. ad reparationes

1) Mem. du Clergé part. 3. tit. 5. Le Prêtre cent. 1. c. 19.
2) Louet R. 50.

V. REPARATIONES autem non solum ecclesiarum, sed & domuum, prædiorum, horreorum, omniumque, quæ a beneficio pendent, ædificiorum intelliguntur. In ecclesiis parochialibus partes distinguuntur.

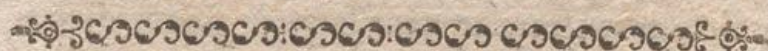
cum ecclesiarum, tum reliquorum ædificiorum.

Chori enim & suggestus reparatio suscipienda ab eo, qui decimis gaudet majoribus; ad cetera, nec non ad habitationem parochi, populus tenetur¹. In aliis locis decimatores sine partium distinctione tertiam pendunt; in aliis altera pars materiam, altera opifices supeditat: in quo cujusque loci consuetudo attendenda. Est autem episcopi, provinciam obeuntis, reparationes necessarias injungere, ad quas hominem censuris ecclesiasticis compellere potest². Interim in Francia regii præsides pariter his invigilare, & refractarios sequestratione proventuum ad eas adigere possunt³, quia rex protector est externæ disciplinæ.

1) Arrêt du Gr. Conf. 27. Nov. 1670.

2) Concil. Trid. sess. 7. c. 8. sess. 21. c. 7.

3) Stat. Aurel. art. 21. Bles. art. 52.

C A P. X X I V.
DE ALIIS BENEFICIORUM
ONERIBUS.

I.

ALTERUM onus, cui beneficia generatim s. ad decimas. obnoxia, sunt *decimæ* a clero regi pendendæ, de quibus dictum, & his annexum *donum gratuitum*, cum sumtibus, in conventum cleri generalem faciendis. Hæc tria conjunctim & fere ab iisdem exactoribus leguntur, licet ad dona gratuita in diocæsis alii collectores constitui possint¹.

1) Mem. du Clergé part. 6. § 7.

II. EPISCOPIS in ecclesias diœcesium quatuor vetera jura attributa legimus, *synodaticum*, *visitationem*, *quartam mortuorum* & *auxilium moderatum*¹. Et *synodaticum* quidem, quod & *cathedraticum* vel *centenarium* audit, inde ab exeunte sæculo VI. obtinuit² duobus solidis aureis æstimatum³. Est autem annua pensio, in argumentum subjectionis & ob honorem cathedræ solvenda. Olim episcopo visitanti solvebatur; hodie parochi pensionem ipsi ad synodos deferunt: in pluribus tamen diœcesibus prorsus exolevit. *Visitatio* seu procuratio, medio sæculo VII. invalescens⁴, involvit hospitium victumque episcopo visitanti a parocho præbendum. Sed quum episcopi immodico familiarum & equorum grege ecclesias onerarent, concilio Lateranensi an. 1179. statutum est: *ut archiepiscopi, parœcias visitantes, numerum LX. vel L. Episcopi numerum XX. vel XXX. Cardinales XXV. cœctio- num (jumentorum) haud excedant, nec cum canibus venatoris & avibus proficiscantur, sed ita procedant, ut non quæ sua sunt, sed quæ Jesu Christi, querere videantur, nec sumtuosas epulas quarant, sed cum gratiarum actione recipiant, quod honeste ac competenter illis fuerit ministratum*⁵. Nonnumquam, quod etiam in Francia in pluribus sit diœcesibus, hoc onus pecunia redimitur. Sed Concil. Trid. & id reduxit ad specierum præstationem, restrinxitque ad loca, in quibus consuetudine inolevit, monitis episcopis, ut moderate eo uterentur. Archidiaconi & decani, quibus competit jus visitandi, habent etiam jus procurationem exigendi; sed

Jura episcopo- rum in beneficiis,

1. cathedraticum,

2. procuratio.

comitatus eorum ad duos equos est restrictus ⁷.

3. quarta
mortua-
riorum.

Quarta mortuorum seu legatorum ad pias causas, quæ in Francia exulat, nonnullibi tamen exigitur, nititur veteri partitione, qua episcopus quartam omnium reddituum ecclesiasticorum capiebat. *Moderatum auxilium*, quod episcopi olim a clero extra ordinem, si v. gr. iter ad concilium suscipiendum esset, petere poterant ⁸, juris formam induit, appellaturque *subsidium* seu *donum caritativum*: quod raro locum habet. Quod reliquum est, generali iurium episcopalium nomine, & in nonnullis diocesisibus cum decimis, colligitur.

4. auxi-
lium mo-
deratum

- 1) THOMASS. p.4. l.4. c.31.
- 2) Concil. Braccar. c.2. an. 572.
- 3) C.16. X. de off. jud. ord.
- 4) Concil. Tolet. VII. c.4. an. 646.
- 5) C.6. X. de censib. 6) Sess.24. Ref. c.3.
- 7) Cap. eod. 8) C.6. §. prohibemus X. de cens.

5. depor-
tus.

III. SUNT autem alia nonnulla jura pinguiora, quæ toties locum habent, quoties beneficia vacant, scilicet *deportus*, *annata*, & *spolium* ³. *Deportus* est jus beneficii vel vacantis, vel litigiosi, vel non deserviti, si v. gr. *curatus* non est presbyter, redditus colligendi & suos faciendi; competitque vel episcopo vel prout usus fert, archidiacono, & nonnullibi totum annum, licet vacantia brevior fuerit, complectitur, quod ubi fit, proprie *annata* est. Qui hoc jure fruitur, quod in Normannia & in aliis provinciis Francicis viget, ei curandum, ut servitium beneficio annexum obeatur.

- 1) THOMASS. p.4. l.4. c.32. &c.

IV. PONTIFICEM nonnumquam ^{6. annu-}
episcopis vel omnes fructus, vel primum an- ^{12.}
num omnium beneficiorum, quæ intra certum
tempus v. c. intra biennium in diœcesi vaca-
rent ¹, ad æs ecclesiarum alienum diluendum,
indulisse legimus ². Atque hæc sunt origines
annatarum, quibus Joannes XXII. universam
ecclesiam obnoxiam reddidit, quasve Bonifacius
IX. & schisma Avenionense perpetuavit ³. Ba-
sileense concilium ⁴ *annatas* damnavit, ejusque
decretum insertum est in nostram pragmati-
cam ⁵. Sed substituere tamen, licet ad benefi-
cia consistorialia reductæ. In aliis regnis ex-
tenduntur ad omnis generis beneficia, etiam
minimi proventus. Non tamen verum anni
proventum, sed æstimationem veteris cancel-
lariæ Romanæ involvunt, solvendæ ante expe-
ditionem bullarum, quia difficulter exigî pos-
sent post possessionem arreptam.

- 1) C. 32. X. de verb. sign. 2) C. 10. de rescript. in 6.
C. 26. de præbend. in 6. Extrav. comm. c. 11.
3) RAYNALDUS ad an. 1399. n. 12.
4) Sess. 21. 22. 42. 5) iii. 9.

V. JUS SPOLII ortum est in mona- ^{7. spo-}
steriis, ubi priorum & aliorum officialium ^{lium.}
claustralium peculia, quæ tolerabantur, ab eo-
rum obitu revertebantur ad abbatem ¹. Idem
jus Episcopi sibi arrogarunt in peculiis presby-
terorum & clericorum ², & pontifex in succes-
sione Episcoporum, quorum ipse solus here-
dem se jactitat legitimum ³. Utitur jure illo
pontifex in Italia & in Hispania; sed reluctat-
ur Francia, quæ inde a CCC. annis constituit,
ut legitimi cujusque Episcopi vel beneficiarii

heredes ab intestato succederent, nulla discriminis inter bona patrimonialia & beneficiorum proventus ratione habita ⁴:

- 1) *Concil. Salmur.* 1253. 21.
- 2) *Concil. Pictav.* 1280. C. ult. de off. ord. in 6.
- 3) *Concil. Const. Sess.* 39.
- 4) *Hist. Carol. V.* l. 1. c. 11. *Preuves des libertés Gall.* c. 22. n. 8. *Ord. Carol. VI.* *ibid.* n. 8. n. 9.

8. pecu-
lium,

VI. INTERIM veterum canonum præcepto bona morientis clerici Ecclesiæ adduntur, nisi patrimonium vel liberalitates in ipsum collatæ evidentè probatæ fuerint ¹. Reliquum enim Ecclesiæ donatum, vel ex proventu sacro repositum censetur. Atque hoc ipsum est, quod canones vocant *peculium clericorum*, qui instar erant filiorum familias ². De hoc peculio in favorem piarum causarum vel domesticorum olim; post promiscue testari potuerunt: denique agnatis ab intestato delata successio in odium *spolii* ³, quod summo rigore exactum offecit reparationibus. Heredes beneficiarii capiunt fructus totius anni emortualis, eosque cum successore dividunt. Sed quum mores naturam bonorum ecclesiasticorum non mutant, non video, quomodo vel beneficiarii, vel eorum heredes Deo rationem reddituri sint, si fructus beneficiorum, qui necessarium victum & onera excedunt, piis causis subtrahunt.

- 1) C. 12. q. 3. 4. 5.
- 2) *Conc. Later. III.* 1179. c. 15. THOMASS, p. 4. l. 4. c. 16. 17.
- 3) *Consuet. Paris.* art. 226.

9. laicum
oblatum
alunt mo-

VII. MONASTERIIS certa onera sunt peculiaria, ut hospitalitas & eleemosynæ,

quas pro modo facultatum, quum lege nulla teneantur, erogant¹. Antiquissimum jus rex habet, singulis monasteriis, quæ fundavit, imponendi *laicum religiosum* vel *oblatum*; quales plerumque sunt milites & militum præfecti mutilati: quorum plerique pensionem annuam maluere, quam in convictu monachorum degere². Quum Ludovicus XIV. Parisiis palatium *valetudinariorum* militum exstrueret, huic pensiones omnes *oblatorum*, quæ singulæ 150. libris æstimantur, transcripsit³. Cui oneri subjectæ sunt omnes abbatia & prioratus, ad quos rex abbates & priores nominare potest, idque exigitur una cum decimis.

monasteria
in Fran-
cia.

- 1) GUIM. in Pragm. de annat. §. quod si eccles.
- 2) Conf. ord. l. 1. tit. 7. §. 18. seq. Louet. O. 7. Mem. du Clergé part. 3. tit. 4. c. 3.
- 3) Ord. 24. febr. 1670.

C A P. X X V.
D E P E N S I O N I B U S.

I.

Beneficiorum reditus sæpe *pensionibus* alii solvendis minuuntur; quod pridem fieri cœptum, ejusque rei illustre habetur exemplum concilio Chalcedon¹. quo Bassiano & Stephano, qui de sede Ephesina contenderant, exclusis assignantur ducenteni solidi aurei quotannis ex episcopatu pendendi, qui sunt 1600. libræ, monetæ Francicæ². Ex quo apparent causæ pensionis assignandæ, scilicet, ut pax conserve- tur, & ut ejectus de Ecclesia habeat, unde se

Pensiones
veteribus
haud in-
cognita,

exhibeat. Apparet etiam, successorem pensiones definire non posse, quum ei commendentur bona Ecclesiæ secundum canones administranda. Apparet porro, pensionem debere esse modicam, & ad necessitates pensionarii restrictam, quum Ephesino Episcopo, Asiæ Metropolitanò, 200. solidos assignatos legimus. Suppetunt & alia vetera exempla pensionum; Episcopis vel senectute confectis, vel incurSIONE barbarorum dejectis, & clericis, ad agendam pœnitentiã monasterio commendatis, datarum³.

1) *In concil. Chalced. act. 12. p. 705.*

2) *Hist. eccl. l. 28. n. 26.*

3) *JO. DIAC. vita S. Gregor. l. 3. c. 26. l. 4. c. 39. GREGOR. 1. ep. 43. 42. 2. ep. 53.*

trahuntur in abusu.

II. PRESBYTERORUM & clericorum reditus principio erant pensiones, & postquam beneficia partita sunt, Episcopi infirmis pauperibusque tales assignarunt, quæ res inde a sæculo XII. corruptelis ansam dedit. Sæpe enim Episcopi cum titulato partiebantur præbendam vel curam, licet hic non serviret; sæpe in conferendo partem fructuum sibi reservarunt; sæpe beneficia locarunt, ut ipsi tantundem meterent, ac beneficiarius; qui vix spiritum ducens cum officium tum reparationes neglexit¹. His corruptelis medelam adhibuere canones, quibus causæ & quotæ pensionum determinatæ; pontifici earum creandarum vel admittendarum potestate reservata². Sed schisma Avenionense turbavit omnia. Cardinales quippe, quibus tot beneficiorum cumulus denique ruborem excussit, partem eu-

rum resignarunt, sed tanta pensione oneratam, ut titulatus esset instar conductoris ³. Pensiones assignatae fuere hominibus aliunde locupletibus, qui nec serviebant, nec umquam serviverant, nec servituti erant Ecclesiae: immo & laicis. Ultima lex est bulla Pauli IV.

1) THOMASS. p. 4. l. 4. c. 38. n. 4. seq.

2) Conc. Lat. III. 1179. c. 7.

3) Hist. Carol. V. l. 1. c. 11.

III. Ex hujus igitur constitutione a cui medetur Paulus IV. solo pontifice ex justis causis constitui possunt. Justae causae sunt, resignatio sive pura sive permutationis causa; transactio inter duos litigantes & pacis conservatio. Sunt & causae extraordinariae, veluti singularia in Ecclesiam merita, & aliae, ob quas Rex Franciae, si quem ad majus beneficium nominat, pensiones sibi reservare solet assignandas. Ubi tamen semper supponendum, pensionarium sine his talem se exhibere non posse, qualem vel natales vel dignitas postulant. Paupertas enim suffragatur ad pensiones e bonis ecclesiasticis, tamquam patrimonio pauperum, percipiendas.

IV. DETERMINATA pensionum quota quae sit? quota est, & tertiam proventuum superare nequit; ubi tamen nulla sit partitio, sed nuda quantitatis assignatio. Nec plures pensiones uni inunctae eandem tertiam superare possunt. Nostro jure resignantes pensionem sibi reservare nequeunt e beneficio, quod obligat ad residentiam, nisi XV. annos servierint, vel adversa valetudine urgeantur ¹. Quod propter eos constitutum est, qui simulatque quietam

possessionem nacti sunt, beneficium pro certa pensione resignarunt, ut novam ambire possent. Eodem jure titulatus in tantum onerari nequit, ut non quotannis CCC. libras salvas habeat. Unde tenuia beneficia pensionibus exempta sunt². Constitutionibus Pii V. & *proxim.* & Sixti V. *cum sacros.* pensionarii simplices, aliis beneficiis destituti, tondere & habitum clericalem induere, nec non minus officium S. Virginis recitare tenentur, ut sciant, clericos se esse, & Ecclesie servire debere, a qua nutriuntur.

1) *Edict.* 1671. & 1679. 2) *Conc. Trid. sess. 24. c. 13.*

quomodo
constituantur?

V. PENSIO in collatione tantum & in literis provisionum constituitur: sed constituta per omnem vitam impetrantis perdurat, licet beneficium ad alium perveniat, & in hujus provisione nulla *pensionis* mentio. Resignans, si pensio per plures annos non solvitur, regressum petere potest in beneficium. Amittitur pensio iisdem modis, quibus beneficium; matrimonio scilicet, irregularitate, crimine. Redimi quoque potest pecunia, si pensionario non est instar tituli clericalis, & si bona fide sine pactioe simoniaca assignata est. Pensio habet favorem alimentorum: si tamen beneficium, pensione oneratum, ad plures possessores pervenit, praesens possessor, moribus nostris, solvit tantum pensionem ultimi anni, quum ipse non habeat apochas antecessoris, & pensionarius sibi imputare debeat, quod pensionem *sequestratione fructuum* vel alio modo non exegerit. Aliter comparata sunt

sunt alia beneficiorum onera, quæ quisque fert pro rata temporis. Nihilominus decimator, purgata moræ suspicione, ab eo, qui morte vacans beneficium nactus est, duorum; & a resignatario trium annorum decimas exigere potest ¹.

1) per edict. Januar. 1599. art. 16.

C A P. X X V I.
D E C O M M E N D I S.

I.

ALIUS modus attribuendi redditus beneficiorum iis, qui non sunt titulati, est *commendæ*, quæ principio id erat, quod vocabulum latinum sonat, *custodia* scilicet seu *administratio vacantis Ecclesiæ*, dum titulum nancisceretur. Sic Longobardis Italiam vastantibus, quum Ecclesiæ sæpe desererentur & Episcopi e sedibus ejicerentur, GREGORIUS papa vicinis Episcopis vicinas Ecclesias, pastoribus destitutas aut dejectis Episcopis orbas, dum Episcopo cardinali seu titulato providebantur, *commendavit* ¹. Talis visitator seu *commendatarius* e proventu Ecclesiæ commendatæ non nisi necessaria & modicum laborum præmium tulit, reliquis fructibus ordinario servatis ¹. Nonnumquam dejecto Episcopo abbatia dabatur, ut vivere posset ³.

Commendæ
olim necessaria

1) 1. ep. 76. 2. ep. 13 15. 35. hist. eccles. l. 35. n. 17.
2) Id. ep. 35. 3) Id. ep. 38. 39.

II. SUB regibus nostris Carolingicis tam perversus hujus juris usus invaluit, ut

trahuntur in ab-
usum.

S

monasteria non solum Episcopis & presbyteris, sed & laicis ac sæpe *militibus* profunderentur; ut sumtuum bellicorum adversus Normannos partem ferre ac denique familias sustentare possent ¹. Repressa hac corruptela, Episcopi tamen quædam monasteria vel de facto vel pontificis consensu retinere cœperunt ², ut paullatim etiam prioratus, parochiæ & minima quæque beneficia *commendarentur*, immo & commendæ *multiplicarentur*, salvis canonibus. Sic inde a sæculo XII. ex quo terram sanctam amisimus, quum plures Episcopi titulos suos haberent *in partibus infidelium*, pontifices his alios in Francia & in Italia Episcopatus, e quibus sustentarentur, *commendarunt*. Auctæ sunt commendæ inde a Clementis V. temporibus, & in secessu Avenionensi prope in infinitum ³. Nam & curia pontificia, cui reditus ex Italia intercepti erant, beneficiis Francicis indigebat, & regi Francorum, talia postulanti ab inquilino papa, durum videbatur obluçtari. Monachi & canonici regulares, pristinae disciplinæ desertores, a communione recedentes, bona dissipare, & abbates, satraparum more, pauperum & monachorum patrimonium luxu perdere. Hinc cardinales & prælati rogarunt, ut ipsis monasteria illa corrigenda ac instauranda commendarentur. Sed compertum fuit, non correctioni monasteriorum, sed reditibus illos malos corvos inhiasse. Monasteria enim, his egregiis correctoribus commendata,

In pejus ruere ac retro sublapsa referri.

NAM eorum avaritia religiosi nihil re-

liquit, unde Deo cultum, peregrinantibus hospitium, pauperibus stipem præstarent. Ecclesiæ ornamentis spoliata, ædificia in ruinam prona, disciplina superioris absentia quam laxissima, cellulæ monachorum raro habitata, plurimæ habitatore destituta, egregiam illam correctionem alta voce proclamabant⁴. Durante schismate malum illud subinde majora incrementa sumsit, nec ulla ætas plures *commendas* vidit. Nec eæ amplius *ad tempus* dabantur, sed *in perpetuum* usumfructum, de quo nemini ratio reddita. Quæ corruptela tam altas radices egit, ut nec ultimo concilio Lateranensi⁵, nec concordato, nec edictis regis 1571. 1617. quibus cautum, ne abbatia aliis quam regularibus darentur, coerceri potuerit.

1) THOMASSIN. p.3. l.2. c.43. 44.

2) *Id.* p.4. l.2. c.62. GREGOR. VII. l.7. ep.7. 8. l.9. ep.29. Conc. Salmur. 1258. c.28. C.15. *de elect.* in 6.

3) THOMASS. p.4. l.2. c.63. Rayn. *ad an.* 1307. n.28. *Extrav. comm.* c.2. *de præb.*

4) DURAND. *specul.* p.2. tit.21.

5) Concil. Later. 1514. *sess.* 9. p.220.

III. CONCILIUM Tridentinumⁱ qui corripitur? commendas in universum non damnavit, sed voluit saltem, ut monasteria commendata intus regerentur a regularibus sui ordinis; in posterum autem regularibus conferrentur, atque ex illo tempore superioribus ordinum restituerentur. Interim pro commendis militat, quod abbates regulares, exceptis paucis, qui strictissimam sequuntur observantiam, redditibus mo-

nasteriorum vix cautius utuntur, quam plurimi commendatores, & quod major sit eorum in abutendo licentia. Religiosi non reformati parum ædificant Ecclesiam, & si vel maxime exactissimam correctionem admitterent, vix sperandum, ut eorum tantus sit numerus, qui fuit eo tempore, quum Cluniacenses & Cistercienses instituerentur; ubi religiosi mendicantes, Jesuitæ, alique clerici regulares & tot sanctæ congregationes ignorabantur, quæ ultimis CCCC. annis Ecclesiæ utilissimam navarunt atque etiamnum navant operam. Quare non est dubitandum, Ecclesiam pro *temporum diversitate* aliter atque aliter de fructibus suis disponere; beneficia regularia collegiis, seminariis aliisque communitatibus applicare, & monasteria Episcopis, qui tenuem censum e diœcesi colligunt, vel presbyteris, qui utilem Ecclesiæ operam post Episcopum navant, *commendare* posse. Si qui sunt, qui commendis abuntur, proventum Ecclesiæ capientes, cui non serviunt, & præter necessitatem plures accumulantes; ii in districto iudicio Deo rationem reddendam esse meminerint.

1) *Sess. 15. Ref. c. 21.*

natura
com-
menda-
rum ho-
dierna.

IV. HAEC igitur conditio, hæc forma est commendarum moribus hodiernis. Papa solus commendat; sed Episcopatus ac virginum monasteria nec ipse commendare potest. Sunt tamen *cura regulariam*, quæ presbyteris sæcularibus commendantur. Commendanda sunt solum beneficia *commendari solita*; quæ consuetudo infertur ex trinis collationibus con-

tinuis & quadragenaria possessione. Si vero commenda est *decretalis*, h. e. ad dies vitæ titulati; papa eam denegare potest, licet plures invicem successerint. Magno beneficio impu- tandum, si beneficium regulare commendat. Commendatarii partium est, onera ferre, re- parationes suscipere, ornamenta suppeditare, eleemosynas erogare; cetero proventu libere utitur instar *titulati*. Immobilia immo nec mobilia pretiosa alienare potest. Fit collator beneficiorum, habetque locum & omnes ho- nores titulati. Cavendum, ne sui causa vel publicus cultus, vel religiosorum numerus minuatur. Religiosi permanent sub *jurisdictio- ne superiorum regularium*, habentque *priorem claustralem* vel alium superiorem regularem, interioris disciplinæ custodem.

CAP. XXVII.

DE BENEFICIORUM PLU-
RALITATE.

I.

UT unum corpus naturali ratione duobus Occasio pluralita- tis bene- ficiorum, locis præsens esse nequit, ita unus cleri- cus duabus Ecclesiis servire non potest; & in eadem Ecclesia inutile foret *plures* ministros in- stituere ad functiones, quibus *unus* par est. Equidem quo quisque servit utilius, eo pin- guiora laboris præmia tulit ex præcepto Apo- stoli ¹: sed in duobus Ecclesiis nemo *matricu- la* inferi aut *titulum* capere potuit ². Post par-

tionem proventuum compertum est, quædam beneficia tam esse tenuia, ut non sufficerent alendo clerico, nec continuum servitium flagitarent. Ex quo fundamento uni plura attribui cœperunt beneficia, veluti canonicatus C. librarum & sacellum LX. librarum, ea conditione, ut quotannis, vel in eadem vel in vicina Ecclesia missæ V. & VI. celebrentur,

1) 1 Tim. V. 17.

2) Concil. Nicæn. c. 15. Antioch. c. 3. Chalced. c. 10. Emerit. c. 19. Tol. XVI. c. 5.

ejus ab-
usus,

II. IRRUENTE morum remissione hoc obtentu plura beneficia, locis remota, & cum animarum cura conjuncta; immo plures curæ, pluresque Episcopatus conjungi cœperunt, quum existimaretur, officio satisfieri, si alteri spartæ ornandæ præficeretur homo quantivis pretii, qui fructuum partem caperet¹. Mederi nitebatur huic malo concilium Lateran. 1179. quod collationem secundi beneficii irritam declaravit². Huic succenturiatur Lateranense 1216. quo decretum est, ut, si quis beneficium curatum habens aliud ejusdem speciei recipit, primum vacare censeatur, & si id conservare contendit, etiam secundo privetur³. Idem de dignitatibus seu personatibus sancitum, quorum duos in eadem Ecclesia nemo habere potest. Additur autem eodem: *Circa sublimes tamen & literatas personas, quæ majoribus sunt beneficiis honorandæ quum ratio postulaverit, per sedem apostolicam poterit dispensari.* Quo ipso tam lata dispensationibus fenestra aperta est, ut videantur esse juris communis, nec ordinariis, si quem clericum plura beneficia curata posside-

re comperissent, plus licuit, quam interrogare de forma dispensationis debita, & dispicere, ne animæ negligenterentur. Quæ sanctio est Gregorii X. in concil. Lugdun⁴. Sed inventæ sunt fraudes, quibus hæc omnia superabantur, videlicet *uniones beneficiorum*, ad dies vitæ titulati, & *commende*, cum omnis generis titulis compatibles, sic ut titulus unius episcopatus haberet sæpe duos vel tres alios, ut administrator seu commendatarius.

- 1) Concil. Paris. IV. an. 829. Concil. Claram. sub Urban. II. c. 12. c. 14. C. 5. X. de præb.
- 2) Cap. eod. c. 3. X. de Cler. non resid.
- 3) C. 28. X. de præb. 4) C. 3. de off. ord. in 6.

III. CONCILIUM Tridentinum principio prohibuit pluralitatem beneficiorum, curam animarum habentium, aut alias incompatibilium, remque reduxit ad decreta Innocentii III. & Gregorii X.¹. Post generatim pluralitati adversatur, & singulis singula beneficia conferenda statuit². Si unum non sufficit, jungi potest beneficium simplex, si tamen neutrum requirat residentiam. Hæc lex stringit omnis generis beneficia, sæcularia, regularia, immo & commendas. In Francia prohibita est pluralitas beneficiorum, animarum curam habentium³. Sed senatus consulta Parisiensis canonicatus quoque cum curis h. e. cum omnibus beneficiis residentiam postulantibus consistere non posse statuerunt⁴. Simplicium beneficiorum pluralitas permittitur & cujusque pudori relinquitur, quantum sibi necessarium existimare velit. In Germania pontifex permittit, ut unus plures Episcopatus possideat, quia Ec-

natura
hodierna.

pluralitas
benefi-
ciorum in

Germa-
nia quare
permissa?

clesiæ interesse putant, principes Ecclesiasticos maximis proventibus latari, quo protestantibus pares esse queant.

- 1) *Sess. 7. c. 2.* 2) *Sess. 24. c. 17.* 3) *Stat. Bles. art. 11.*
4) *Mem. du Clergé part. 2. tit. 14. n. 15. tit. 15. per tot.*

C A P. XXVIII.
D E R E S I D E N T I A.

I.

Residen-
tia neces-
saria.

P R I M I S sæculis clerici omnes titulis suis, veluti cardinibus, fixi firmique inhærebant, quos deserere, vel in aliam diœcesin migrare sine Episcopi venia non poterant, nisi cum ipsi, tum Episcopi, qui eos recepissent, excommunicari vellent¹. Sed ex quo clerici ordinari cœperunt sine titulo, vagabundorum numerus mire excrevit. Deinde beneficiorum pluralitas necessario residentiaæ neglectum involvit, & quæ avaritia beneficia multiplicavit, eadem servitium Ecclesiæ susque deque habuit, lucro unice dedita. Unde legimus Episcopos & clericos, multis beneficiis ornatos, procul Ecclesia omne ævum in aulis principum, vel quocumque aut negotiis aut voluptatibus suis traherentur, exegisse².

- 1) *Conc. Nicen. c. 26. Chalced. 10. 20. Antioch. 3.*
LEO ep. 84. ad Nicen.
2) *PETRUS Bles. ep. 84.*

ex certis
caussis.

II. FUERE tamen justæ absentiaæ causæ, ut, iter ad concilium, ad Episcopi consecrationem, ad Ecclesiæ dedicationem. Non-

nulli ex optimis in aulis degebant; Ecclesiarum, pauperum aliorumque afflictorum causam agentes; sed nec saepe, nec diu; & tanta vitæ innocentia, ut satis appareret, quo spiritu ducerentur. Quia tamen sæculo IV. nonnulli hac libertate abusi sunt, concilio Antiocheno c. 11. statutum est, ne quis Episcopus sine venia collegarum, & Metropolitanorum imprimis, migraret ad aulam: & Sardicenses¹ absentiam eorum, urgente necessitate, restrinxit ad tres menses, cunctisque Episcopis injunxit, ut observarent collegas, per dioceses eorum iter facientes, causamque itineris flagitarent, ut scire possent, num salvis conductibus eorum subscribere possent.

1) c. 7. 10. 11. 12.

III. TEMPORE expeditionum cruciatarum indulti sunt multis clericis fructus beneficiorum absentibus per plures annos¹. Indultum est etiam clericis, qui vel discendi vel docendi causa degebant in academiis. Indultum porro iis, qui in curia Romana litium causa vel provisionibus inhiantes commorabantur. Pessimi exempli denique fuit pontificum secessus Avenionensis, qui ejusdem criminis rei aliis facile privilegium perpetuum de non residendo dederunt, ut absentes tamquam presentes fructus suos facere possent. Obtentui erat, eos, qui in curia pontificis agerent, Ecclesiæ universali utiliorem operam navare, quam si loco beneficii adstringerentur. Quod ad se traxerunt Sacellani regii, & senatus supremi consilarii, qui reipublicæ lita-

quæ admodum multiplicata, negligitur.

rent². Sed primis sæculis cum Ecclesia, tum respublica non infelicius regebatur absque hujusmodi dispensationibus. Et populus sine doctrina, clerus sine disciplina, vitia impunita, cultus publicus neglectus, Ecclesiæ sine ornamentis, ædificia sine reparationibus, pauperes denique destituti, satis proclamarunt, quantum interesset, clericos non residere.

1) C. 4. 12. X. de Cler. non resid.

2) Stat. Melodun. art. 7.

denuo
præcipi-
tur.

IV. HIS malis ut mederetur concilium Tridentinum¹, voluit, ne quis *episcopus* ultra bimestre aut trimestre spatium abesset e diocesi, extra casum *necessitatis, caritatis, obedientiæ*, & ob *evidens Ecclesiæ aut reipublicæ bonum*: ubi tamen scripta venia pontificis, aut Metropolitanæ aut primi suffraganei opus. Voluit porro, ut provideret, ne ex causa absentia populus detrimentum caperet, ipseque saltem *adventum, jejunium quadragesimale & solennes ferias* obiret in æde cathedrali; additque, secus facientes peccatum mortale committere, nec salva conscientia fructus absentia capere posse, applicandos fabricæ Ecclesiæ & pauperibus loci. Eadem pœna prælagitur *curatis & ceteris beneficiariis*, animarum curam habentibus, quibus injungitur, ne qua absint sine scripta *episcopi venia*, cui mandatur, ut vagabundos fructuum sequestratione, immo & privatione beneficiorum, adigat ad residentiam. Concinit *statutum Bles.*² licet non observetur per omnes apices. *Canonicis* injungitur³ sub pœna dimidiæ fructuum, si primo anno; omni-

um fructuum, si secundo anno ultra tres menses abfuerint, nec alios, quam qui præsentes sunt, *distributionum quotidianarum* vult fieri participes. Sed in his sequenda sunt peculiariora capitulorum statuta, nisi juri communi repugnent⁴. Sunt enim, quæ exactam urgent residentiam; sunt, quæ præsentiam in officio, quoad quis in loco est, sedulam urgent, longioremque indulgent postea absentiam. Canonici inferioris chori homines & semipræbendarios, *capellanos, cantores*, vel quocumque alio nomine censeantur, ad cultum assiduum adstringunt, quia ipsorum stipendiis vivunt, & eorum vicibus funguntur⁵.

1) *Sess. 23. Ref. c. 1.* 2) *art. 14. 15. 16.*

3) *Sess. 25. Ref. c. 12.* 4) *C. 1. de consuet. in 6.*

5) *Mem. du Clerg. p. 2. tit. 14.*

V. SIMPLICIA beneficia vocantur, quæ nec *curam animarum*, nec præsentiam in choro annexam habent, a residentia immunita, ut sunt *abbatiæ vel prioratus commendati & sacella*, in quibus certus numerus Missarum recitandus, quod etiam fieri potest per *procuratorem*. Interim & illa bono Ecclesiæ sunt instituta, nec quidquam nobis obligationem naturalem & divinam remittere potest, perficendi promissa, dum servitio Ecclesiæ nos dedimus, ut ejus proventibus jure frui possimus.

quæ beneficia
sunt a residentia
immunita?

C A P. XXIX.
DE UNIONE BENEFICIORUM.

I.

Unionis
causæ le-
gitimæ.

BENEFICIA procedente tempore interire possunt, si vel Ecclesiæ destruuntur, vel proventus dilapidantur. Si proventus permanet, æde corruente, quod ruri sæpe contigit, cultus in aliam Ecclesiam vicinam transferendus est. Si pars proventuum superat, quod plerumque fit, unitur alii cuidam titulo beneficiario¹. Uniri ergo beneficia possunt ex causâ *necessitatis & utilitatis*². Si per hostium incurSIONem civitas ita desolata est, ut vel nulli, vel pauci Christiani supersint, Episcopatus ejus unitur vicino Episcopatu: quod Longobardorum temporibus sæpe factum in Italia³. Idem dicendum de parochiis, de quibus vetus regula, cœtum decem familiarum presbytero sufficere. *Utilitas* militat pro unione, si v. c. parochia non habet redditus, qui alendo presbytero sufficiant. Huic enim vel capella vel aliud simplex beneficium jungi⁴, & si præbendæ tenues sunt, numerus earum minui potest, ut superstites canonici lautius vivant. Atque hæ solæ causæ sunt legitimæ.

- 1) *Concil. Trid. sess. 21. c. 9.* 2) *C. 33. X. de præb.*
3) *GREGOR. I. ep. 15. Hist. eccl. l. 3. n. 17.*
4) *C. 33. X. de præb.*

& spuria.

II. MORIBUS corruptis arrisit novum genus unionum sine causâ, quas *gratiosas* vocarunt, quando papa vel Episcopus be-

beneficia conjunxit sine necessitate, ut Episcopi vel capituli redditus auferrentur. Sed quum id in fraudem collatorum fieret, placuit uniones facere ad dies vitæ hujus vel illius cardinalis, cui papa hoc modo plura indulgit beneficia titulo *unionis*, quæ cum ejus vita exspirabat. Quas uniones concilium Trid.¹ sustulit, voluitque, ut perpetuæ, ultimis XL. annis factæ, examinarentur ab ordinariis, annon *subreptionis* vitio laborarent, neve in posterum sine causa legitima fierent: quo ipso uniones *gratiosa* sublatae sunt².

1) Sess. 7. c. 4. an. 1547. 2) Sess. 24. c. 7.

III. UNIONES legitimas etiam beneficiorum regularium Episcopus facere; per-<sup>quis
uniatur</sup> sonatus autem Episcopo inferiores non facere possunt¹. Si Episcopatus uniendi sunt, aut si beneficium mensæ episcopali adjiciendum, jure novo papæ auctoritate opus est; quod tamen sine Episcopi consensu facere nequit, neque in Francia id facile permetteretur. Præcedere debet causæ cognitio, citatis, quorum interest, parochianis, collatoribus, patronis; explorata locorum conditione, commodo & incommodo. Jam vero quum salus animarum semper præferatur, *cura* nulla supprimenda est, ut alteri curæ uniatur. Obsequendum est voluntati fundatoris². Non unienda sunt monasteria, quousque conventuales supersunt & observant regulam; non præbendæ, si sine iis cultus publicus cum pompa peragi nequit; non hospitalitati, non eleemosynis unio fraudi sit; nec diversarum diocesium beneficia unienda³.

- 1) C. 8. X. de excess. prel. Cl. ne in agro. de staz. monach. §. ad hæc.
- 2) Conc. Trid. sess. 24. c. 13.
- 3) Ibid. sess. 25. c. 8. sess. 14. c. 19.

quot modis unio fiat?

IV. UNIO fit vel per *accessionem*, vel per *confusionem*, vel per *exaurationem*^I. Per *accessionem*, quod plerumque fit, si beneficium principale titulum conservat, & beneficium unitum ejus fit membrum & accessorium, in quo, si curam animarum habet, constituendus est vicarius perpetuus. Per *confusionem*, si ambobus titulis suppressis novus creatur. Per *exaurationem*, si ambo tituli subsistunt æqualiter & independenter, ita tamen, ut semper conjunctim uni & eidem personæ sint conferendi. Resolvitur unio ex causis contrariis, rebus ad pristinum statum revolutis.

- 1) Gloss. in c. 1. X. ne sed. vac.

CAP. XXX.

DE RELIGIOSIS DOMIBUS.

I.

Hospitalia olim episcopis subjecta eximuntur.

PRINCIPIO Episcopi partium fuit, pauperibus, infirmis, viduis, orphanis, peregrinis prospicere, quibus per diaconos partem oblationum, deductis, quæ clericis & fabricæ impendenda erant, erogavit. Postquam Ecclesiæ certos redditus nactæ sunt, quarta assignata est pauperibus, quibus, ut liberalius haberentur, domus religiose constructæ sunt, quas *hospitalia* vocabimus, quasve rexerunt presby-

teri & diaconi, Episcopo rationem reddentes. Sequior ætas infinitas hujus generis domus tulit, multasque destructas, & plures instauratas vidit. Multæ privata devotione certi generis pauperibus & sub certis conditionibus exstructæ. Plures a religiosis vel virginibus hospitalariis possessæ, privilegio exemptionis gaudebant: unde Episcoporum potestas restricta est.

II. RELIGIOSI hospitalarii omnes sequuntur regulam Augustini, quia omnia hospitalia fuerunt a clericis gubernata, qui vel regulam generalem, vel specialem S. Antonii Viennensis sectantur, quæ præcipit curam infirmorum, qui laborarent morbo, quem *ignem S. Antonii* vocant, & qui quingentis abhinc annis maximam stragem edidit. Ceteri hospitalarii sunt equites ordinum militarium, veluti Joannitici & S. Lazari. Sunt & hospitalarii mendicantes, ut *fratres caritatis*, quorum congregatio, Granatæ coalita, confirmata est a pontifice an. 1572. quive omnes laici sunt, & quartum votum emittunt de *infirmis pauperibus succurrendis*.

gubernantur a religiosis, qui sectantur regulam Augustini.

III. ULTIMA quatuor sæcula gnauiter in emendandis religiosis domibus desudarunt. Nam plerique clerici administratione abusi erant ad *titulum* beneficiarium, nec fructuum rationem reddiderunt. Sic proventu dissipato ædificia in ruinam prona vix responderunt exspectationi fundatorum. Unde concilium Viennense magna cleri ignominia vo-

post, a laicis,

luit, ne qua hospitalia clericis secularibus titulo beneficii darentur; sed ut eorum administratio viris laicis providis, bonis & idoneis crederetur, qui ad instar tutorum vel curatorum juramentum præstare, inventarium conficere, & ordinariis quotannis rationem reddere tenerentur¹, exceptis tamen hospitalibus ordinum militarium². Hoc decretum firmavit concilium Trident.³ & ordinariis gubernationem credidit hospitalium, cum potestate, redditus, certæ speciei pauperum, quos hodie ignoramus, veluti peregrinis & leprosis destinatos, ad alia pia opera adplicandi⁴.

1) Cl. 2. § *Ut autem de reliq. dom.*

2) Cl. eod. § *permissa.* 3) *Seff. 7. c. ult.*

4) *Seff. 28. c. 8. 9. seff. 25. c. 8.*

etiam in
Francia,

IV. JURA Franciæ nec clericis, nec nobilibus, nec militum ductoribus, sed mercatoribus aliisque civibus h. e. bonis patribus familiarum, rei gerendæ gnaris & œconomix peritis, qui ve facile ad rationes reddendas adigi possunt, hospitalium administrationem deferunt¹, nominandis a fundatoribus, qui sunt vel civitates, vel magnates, vel privati homines. Si fundator ignoratur, rex fundator esse præsumitur, cujus tum *elemosynarius* administratores nominat, qui ab exacto triennio liberantur & rationem reddunt nominantibus coram Episcopo, vel ejus delegato & regiis seu civitatis deputatis².

1) *Stat. Bles. art. 65.* 2) *Declar. 1639.*

ubi admi-
nistran-

V. HOSPITALIA igitur, quæ sunt beneficia, a trium generum hominibus reguntur,

tur, ministris, clericis & administratoribus. *Ministri* sunt famuli pauperum & infirmorum, qui his serviunt & succurrunt, sumtibus hospitalis. Nonnullibi hoc officium gratis præstatur, quod Parisiis alibique faciunt in publico Nosocomio *virgines religiosa*: quorsam referri possunt *fores griseæ* seu *virgines caritatis*, quas VINCENTIUS quidam & quædam GRASIA an. 1635. collegerunt, ut infirmis vel in Nosocomiis vel domi servirent. *Clerici* pauperes docent, solantur, sacramentis beant; quorum stationes in antiquis hospitalibus sunt beneficia: sed in novis pro lubitu amoveri possunt, ut optimorum electioni semper locus sit. Denique *administratores* laici bonorum curam habent.

tur a triplicis generis hominibus.

VI. SED hi administratores, quia nec satis selecti, nec ad rationes reddendas diligenter evocati erant, bona illa, maxime in bellis intestinis religionis causa gestis, dilapidarunt. Unde an. 1606. rex edixit publicam omnium hospitalium reformationem, qua summus elemosynarius rationes exigere, residuumque in milites mutilatos impendi deberet: cui rei gerendæ camera caritatis Christiana instituta est. Quod quum parum successisse videret Ludovicus XIII. Cardinali Perronio an. 1612. idem negotii dedit, voluitque, ut ternis annis ratio redderetur, & residuum reparationibus vel aliis piis corporibus, impenderetur, instituta Parisiis camera reformationis hospitalium generalis, duce Perronio, cui assidebant quatuor libellorum supplicum magistri & quatuor sanctioris consilii assessores. Hæc camera a solo consilio

quibus ratio reddenda?

290 PARS II. Cap. XXX. *de relig. &c.*

sanctiori pependit, & per annos LX. substitit,
suppressa an. 1672. a Ludovico XIV. qui plura
de administratione hospitalium edicta prodidit,
quorum præcipuum est declaratio d. 12. Dec.
1698. Tantum de rebus
sacris.

